

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредник

Др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине

Технички уредник

Татјана Цавнић

Рецензент

Проф. др Славица Гароња Радованац

*Фотографија на корицама је из 1945. године, снимљена у Новој Градишци.
Лево је Ана-Анђа Теодоровић (рођ. Ковачић), а десно њена сестра
Мирослава Мусић (рођ. Ковачић)*

Вијало се перо пауново

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ ЗАПАДНЕ СЛАВОНИЈЕ

Сакупио и записао
Миодраг Теодоровић

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

Нови Сад 2025.

ПЈЕСМЕ КАЗИВАЛЕ:

1. Ана-Анђа Теодоровић, рођена Ковачић, село Горњи Гучани (Општина Славонска Пожега)
2. Анка Симеуновић, село Црљенци, (Општина Славонска Пожега)
3. Стана Лазић из Славонске Пожеге.

Моја реч захвалности

Што је ова збирка Српских народних пјесама западне Славоније, „Вијало се перо пауново” угледала светлост дана, велику и неизмерну захвалност дугујем Проф. **др Славици Гароња**.

Др Славица Гароња, се врло радо одазвала мојој молби да прочита збирку и оцени њену вредност, те да ли иста завређује да се јавно публикује, иако ја **Др Славицу Гароња** лично нисам познавао.

Такође, **Др Славица Гароња** ми је својим стручним саветима научника за народно стваралаштво, као и искуством цењеног и познатог књижевника помогла и учествовала у свим фазама у припреми Збирке за штампање, а без чије помоћи би тај пут био пуно тежи.

Миодраг Теодоровић

САДРЖАЈ

1. Лијепа Мандалина	11
2. Жарко Сунце ће си застајало	13
3. Удаја лијепе Мандалине	14
4. Извор вода извирала	15
5. Смиљана дјевојка	17
6. Полећело јато голубова	18
7. Анђелија воду лила	19
8. Иво љуби сироту дјевојку	21
9. Ој Савице, тија водо ладна	22
10. Стево и Милева	23
11. Бајо сеју јединицу љуби	24
11а. Бајо сеју јединицу љуби (варијанта)	25
12. Што но бруји преко поља звонце	26
13. Крај извора скупиле се виле	27
14. Жито желе три дјевојке младе	28
15. Момак и дјевојка	30
16. Везак везла танана Вла'иња	31
17. Лијепа Мара и Иван	32
18. Јелен пасе по горици траву	33
19. Ја урани' у недељу младу	34
20. Ој дјевојко, не намигуј на ме	36
21. Ој малена, нељубљена	37
22. Недељице, лијепа ти си	38
23. Ој невене, шестопере	40
24. Мајка Јову на војницу слала	42
25. Девোјка је зелен бор садила	43
26. Рани мајка девет дјевојака	44
27. Сеја брата на вечеру звала	45
28. Мајка Мару за Ивана дала	47
29. Ој Пожого, жељо моја	49

30. Град градио млади Иво	50
31. Пландовале овце под Будимом	52
32. Вијало се перо пауново	53
33. Двије друге вјерно друговале	54
34. Гором језде кићени сватови	55
35. Шетам коња крај зеленог луга	57
36. Ој дјевојко, што у коло нећеш?	58
37. Мали Пантелија	59
38. Ој цурице, горска трњинице	60
39. Љуто блеји јање Јованово	61
40. Ој дјевојко мала, али лијепа	62
41. Сунце жарко, на пол бијела данка	63
42. Зора руди	64
43. Дрина вода Мару занијела	65
44. Јово коња крај мејане вода	66
45. За гором је село омалено	67
46. Вијала се пелин трава	68
47. Кладила се вила и дјевојка	69
48. Скупиле се на горици виле	70
49. Уродила бибер гора	71
50. Уз друм цвала перуника плава	72
51. Лијепа Мара на ливади спава	74
52. Вијала се врбичица	75
53. Смиљана девојка	76
54. Пораниле три дјевојке младе	77
55. Сјај сунашце, немој залазити	78
56. Јово Манду на ливади љуби	79
57. Марко коња под мостом ковао	80
58. Башту граде три дјевојке младе	81
59. Ана и Бојана	82
60. Лијепа Катарина	83
61. Боловала лијепа Мандалина	85
62. Чудни сватови	86

63. Женидба Радина	87
64. Ој дјевојко, далеко удана	88
65. Шетала се лијепа Мандалина	89
66. Сњијег паде пути западоше	90
67. Мајка Мару иза горе звала	91
68. Мара и Јово	92
69. Дјевојка се Бога не бојала	93
70. Ој Лазаре на мору возаре	94
71. Ја прошета' горе доље	95
72. Ој Јагодо, сејо моја	96
73. А ја млада, а ја луда	97
74. Лијепа Мара	98
75. Лијепа Мара и ајдуци	99
75а. Лијепа мара и ајдуци (варијанта)	101
76. Лијепа Јела	103
77. Боже драги	104
78. Ој Њемачка, језером пропала	105
79. Мила моја	106
80. Ја се спремам у војницу	107
81. Дрина вода рањенике носи	108
82. Збогом остај бункеру на Дрини	109
83. Момак Марко (еротска)	110

БЕЛЕШЕКА САКУПЉАЧА О КАЗИВАЧИЦАМА

О САКУПЉАЊУ И ЗАПИСИВАЊУ ОВИХ ПЕСАМА	111
--	-----

ИСТОРИЈСКИ ПРИЛОЗИ:

ПАРОХИЈА БОЛОМАЧЕ

ПАКРАЧКО СЛАВОНСКЕ ЕПАРХИЈЕ

И СТРАДАЊЕ ЊЕНИХ СЕЛА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

И РАТНИМ ДОГАЂАЈИМА 1991-1995. ГОДИНЕ

УНИШТЕНЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ СЛАВОНСКА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ	135
УНИШТЕНЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ПО МЕСТИМА 1991. ГОДИНЕ	136
ОСТАЛИ САМО БОЛ И СЕЋАЊЕ	137
ПОГОВОР проф. др Славица Гароња Радованац ДРАГОЦЕНА ЗБИРКА СА ТЛА ЗАПАДНЕ СЛАВОНИЈЕ ПОСЛЕДЊЕГ УСМЕНОГ КАЗИВАЧА	140
О САКУПЉАЧУ И ЗАПИСИВАЧУ	145

1.

ЛИЈЕПА МАНДАЛИНА

Колико је село Иваново,
У том селу ни дјевојке нема,
Да је није Иво обљубио,
Само није лијепу Мандалину,
И њезину другу Катарину.
Иде Иво просит Катарину,
Није ћео лијепу Мандалину.
Кад то чула лијепа Мандалина,
Она оде у зелену башчу,
Гајтан веже за дрво наранцу,
Гајтан веже, наранца притеже.
То гледала лијепе Манде мајка,
То гледала, па је говорила.
Ој, наранцо дрво благосиво,
Савиј гране до зелене траве,
Немој моје утушити Манде.
То изусти, Манда душу пусти.
Лијепо ју је мајка саранила,
Покрај друма гробље сачинила,
Куд ће проћи Иво са сватови.
Ал' ето ти Иво са сватови.
Стан'те мало кићени сватови,

Да прочитам чије ј' ово гробље,
Ово гробље овде није било.
Ово ј' гробље лијепе Мандалине.
То изусти, па душу испусти.
Лијепо га је мајка саранила,
Покрај Манде гроб је сачинила.
Кроз земљу им руке прометали,
А у руке ружице метали.

(казивала Анђа Теодоровић)

2.

ЖАРКО СУНЦЕ ЋЕ СИ ЗАСТАЈАЛО

Жарко сунце ће си застајало?
Застајало жалост гледајући,
Ће умире једини у мајке.
Мајка има девет својих слуга,
Па их шаље у гору зелену.
- Ајте слуге у гору зелену,
Преврћите дрвље и камење,
Наберите свакојаког биља,
Не би л' свога излијечила сина.
Мајка шаље по девет сестара.
Мисле сеје да ће у весеље,
Свака води по врана коњица,
А најмлађа сивог сокола.
Кад су дошле до бајина двора,
Нит' се чују дуде, ни егеде,
Већ се чују дрвени мајстори.
Како ј' која над бајом кукала,
Онако је над бајом остала.

(казивала Анђа Теодоровић)

3.

УДАЈА ЛИЈЕПЕ МАНДАЛИНЕ

Шетала се лијепа Мандалина,
Горе, доле по зеленој башчи.
Невен јој се скута домашује.
- Мој немене не машај се мене.
Мени није до твоје лудости,
Већ је мени до моје жалости.
У двору ми троји просиоци,
А пред двором троји кудиоци.
Једни куде да сам посањива,
Други куде да сам рода луда,
Трећи куде да сам гуја љута.
Који куде да сам посањива,
Санула им пшеница бјелица!
Који куде да сам рода луда,
Лудо им се у роду родило!
Који куде да сам змија љута,
Змија им се у косу савила!

(казивала Анђа Теодоровић)

4.

ИЗВОР ВОДА ИЗВИРАЛА

Извор вода извирала,
Свако труње избацала.
Понајвише шарен сандук.
У сандуку лијепа Мара.
Лијепа Мара проговара:
- Ко би мене отворио,
Ја б' његова љуба била,
Љуба била и љубила.

Отуд иду два чобана,
Носе кључе на рукама.
Пробаше је отворити.
Не могаше отворити,
Заплакаше, отиђоше.

Опет Мара проговара,
-Ко би мене отворио,
Јаб" његова љуба била,
Љуба била и љубила.

Отуд иду два трговца,
Носе кључе на рукама.
Пробаше је отворити.

Не могаше отворити,
Заплакаше, отиђоше.

Опет Мара проговара:
- Ко би мене отворио,
Ја б' његова љуба била,
Љуба била и љубила.

Отуд иду два јунака,
Носе кључе на рукама.
Пробаше је отворити,
Отворише, обљубише,
Запјеваше и одоше.

(казивала Анђа Теодоровић)

СМИЉАНА ДЕВОЈКА

Ој, мојано¹ зелена ливадо,
 Што си тако зелена полегла?
 Како не би зелена полегла,
 Синоћ су ме три јелена прешла,
 Јутрос рано девет дјевојака.
 Свака носи по срп на рамену,
 Најстарија косу о појасу.
 Оне жању свакојаку траву,
 Понајвише ситну дјетелину,
 Те је носе пред братове коње.
 - Јед' те, пијте коњи брата мога,
 Сутра ће те рано путовати.
 Пријећи ћете три горе јелове,
 Три јелове и три јаворове.
 Изаћете на широко поље,
 Видићете Смиљанине дворе,
 И у двору млађану Смиљану.

(казивала Анђа Теодоровић)

¹ Ова пјесма је најчешће у Западној Славонији пјева са почетним стихом: Ој Бојано, зелена ливадо (прим. М. Т.)

ПОЛЕЋЕЛО ЈАТО ГОЛУБОВА

Полећело јато голубова,
Кроз Вараждин, између градова.
Салетјеше Јови на пенџере.
Режућ перје, порезо се Јово,
Са десницом по лијевој руци.
Питала га остарјела мајка,
- Сине Јово је л' те боли рука?
- Боли мајко, ал не боли јако,
Већ ме боли срце за девојком.
- Сине Јово за којом девојком?
- Мила мајко, за нашом сељанком.
- Сине Јово пушка је убила,
- Мила мајко тебе погодила.
- Сине Јово вода је однијела,
- Мајко моја, мени је донијела.
- Сине Јово грозница је тресла,
- Мила мајко, са мношћом под пољавом.

(казивала Анђа Теодоровић)

АНЂЕЛИЈА ВОДУ ЛИЛА

Анђелија воду лила,
Над воду се надносила,
Сама себи говорила:
- Мили Боже лијепа ли сам!
Лијепа ли сам, бијела ли сам;
Још да су ми црне очи,
Над очима обрвице,
Све би Турке премамила,
И турскога Алибега!
Алибеже коња веже,
У башчицу за ружицу,
Синџир пуче, коњ утече,
Кроз ливаде некошене,
Крај девојке непрошене.
Држ' девојко коња мога,
Казаћу ти брата свога.
У мог брата мала капа,
И за капом два, три пера,
Два-три пера, калопера.
Прво перо: рујна киша,
Друго перо: мјесечина,
Треће перо: сунце жарко.

Рујна киша за сељаке,
Мјесечина за јунаке,
Сунце жарко за пшеницу,
А пшеница за колаче,
А колачи за девојке,
А девојке за јунаке,
А јунаци за војнике.

(казивала Анђа Теодоровић)

ИВО ЉУБИ СИРОТУ ДЈЕВОЈКУ

Иво љуби сироту девојку,
Иво љуби, а мајка га куне.
Шта ће т' Иво, сирота девојка?
У сироте мало рува има,
А у тебе пуно рода има.
Што је рода, све је господскога.
Ал' говори сирота девојка:
- Ако сам ја сирота девојка,
Мен' се руво на три стране спрема.
Једно спрема моје маме мама,
Друго спрема моја мама сама,
Треће спремам ја млада дјевојка.
Које спрема моје маме мама,
То ћу млада роду подјелити.
Које спрема моја мајка сама,
То ћу дати свекру и свекрви.
А што спремам ја дјевојка сама,
То ћу млада с Ивом подерати.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ САВИЦЕ ТИЈА ВОДО ЛАДНА

Ој Савице, тија водо ладна,
Превези ме тамо и овамо,
Тамо ми је село омиљено,
И у селу лијепа дјевојка.
Узео б' је, ал' ми не да мајка.
Укр'о би је, ал' је чува стража,
Мала стража, девет девојака,
А велика двадесет војника.
Бог ће дати, стража ће заспати,
Ја сам танак, ја ћу се провући,
Те ћу драгу на ћердан извући.

(казивала Анђа Теодоровић)

10.

СТЕВО И МИЛЕВА

Рани мајка Стеву и Милеву,
Стеву рани да ливаде коси,
А Милеву, да му ручак носи.
Кад је сеја ручак донијела,
Сеја баји Бога називала.
- Бог т' помого, моја мила сејо.
Јеси л' ми се уморио бајо?
- Бо'ме јесам, моја мила сејо.
Трава густа, а руке нејаке,
Сејо моја, муке свакојаке.

(казивала Анђа Теодоровић)

11.

БАЈО СЕЈУ ЈЕДИНИЦУ ЉУБИ

Жарко сунце, ће си застајало?
Застајло чуда гледајући,
Ђе брат сеју јединицу љуби.
Љубио је девет годиница
И десете за четир' мјесеца.
Када пети мјесец настајао,
Сеја баји тијо говорила:
- Ајмо бајо бјежати од мајке,
Живо ми је чедо под појасом.
Бјежали су преко горе чарне,
За њима је гора повенила.
Бјежали су преко поља равна,
Кано муња преко неба сјајна.
Кад су дошли до воде бунара,
Оде сеја мало у напредак,
Паде чедо у зелену траву.
Како паде, тако проговара:
- Прими мене оче и ујаче.
Богом оче, а родом ујаче!
Ти си своју душу огрјешио,
Што си своју сеју обљубио.

(казивала Анђа Теодоровић)

11a.

(варијанта)

Сјај жарано ће си застајало?
Застајало чуда гледајући,
Ће брат сеју јединицу љуби.
Љубио је девет годин дана.
Кад десета година настала,
Тијо сеја баји проговара:
Ајмо брате бјежати од мајке,
Живо ми је чедо под појасом.
Бјежали су преко горе чарне,
За њима је гора увенула.
Бјежали су преко воде ладне,
За њима је вода усанула.
Кад су пошли кроз зелену траву,
Пође сеја мало у напредак.
Паде чедо у зелену траву.
Како паде, тако проговара:
- Приме мене оче и ујаче,
Богом оче, а родом ујаче.
Ти си своју душу огрешио,
Што си своју сеју обљубио.

(казивала Анђа Теодоровић)

12.

ШТО НО БРУЈИ ПРЕКО ПОЉА ЗВОНЦЕ

Што но бруји преко поља звонце,

Мајчин Јова иде из долова.

И он носи стручак босиока,

Да закити својој драгој врата.

- Драга моја, јеси ли ми дома?

- Јесам дома, ал' ја нисам твоја.

На ме ј' твоја налагала нана,

Да ја љубим четири јарана.

А ја јадна немам ни једнога,

Само тебе, Јову маленога.

(казивала Анђа Теодоровић)

КРАЈ ИЗВОРА СКУПИЛЕ СЕ ВИЛЕ

Грми, сјева, сјају звјезде миле,
Крај извора скупиле се виле.
Све устале само једна сједи,
Једна сједи и њима бесједи:
- Сеје миле, подгоркиње виле,
Говорите ће сте која биле?
- Ја сам млада на Косову била,
Ђе се силна војска сакупила.
Над војском се српски барјак вије,
Под барјаком војник сузе лије,
Сузе лије и мајку проклиње:
Мајко мила, што си ме родила,
На војничке ноге посадила,
Да ја морам млађан ратовати,
Ратовати по гори одати,
И за тобом мајко туговати.

(Пјесму је Анђа Теодоровић чула од своје
мајке Драгиње Ковачић)

14.

ЖИТО ЖЕЛЕ ТРИ ДЈЕВОЈКЕ МЛАДЕ

Жито желе три дјевојке младе,
Жито желе снопље не везале.
Њима иде чобан од оваца,
Њима иде па им проговара:
- Бора вама лијепе дјевојке,
Је л слободно ладак учинити?
- Јест' слободно чобан од оваца.

Је л слободно лијепе дјевојке,
Је л слободно бунар ископати?
Јест' слободно, чобан од оваца.

Је л' слободно, лијепе дјевојке,
Је л' слободно снопље повезати?
Јест' слободно чобан од оваца.

Је л' слободно, лијепе дјевојке,
Је л' слободно лице пољубити?
Неслободној млади чобанине!

Зашто сам вам лијепе дјевојке,
Зашто сам вам ладак учинио?

- Ако си нам ладак учинио,
Твоје с' овце под њим ладовале.

- Зашто сам вам, лијепе дјевојке,
Зашто сам вам бунар ископао?

- Ако си нам бунар ископао,
Твоје с' овце с њега воду пиле.

- Зашто сам вам лијепе дјевојке,
Зашто сам вам снопље повезао?

- Ако си нам снопље повезао,
Твоје с' овце по том стрњу пасле.

(казивала Анђа Теодоровић)

15.

МОМАК И ДЈЕВОЈКА

Ој, дјевојко, де, до мене дођи,
Ил' до мене ил' до моје башче,
Тамо ћемо подјелити јаде,
Да видимо ко више имаде.
На дјевојци мало јада било,
А јунака и срце болило.
Оде јунак гором плакајући,
А дјевојка пољем пјевајући.
За јунаком гора повенила,
За дјевојком пшеница родила.

(казивала Анђа Теодоровић)

16.

ВЕЗАК ВЕЗЛА ТАНАНА ВЛА'ИЊА

Везак везла танана Вла'иња,
Везући је санак преварио.
У сну јој је анђел долазио,
И дјевојци младој говорио:
Не вез' веза, танана Вла'ињо,
Не вез' веза не троши мавеза.
Твоје ј' руво давно саложено,
Комад земље и траве зелене,
Крстић мали, дрво јаворово.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЛИЈЕПА МАРА И ИВАН

Уродила зелен-гора жиром,
 Више жиром, нег' зеленим листом.
 По њој Иво свиње жировао,
 За њим Мара беле руже брала.
 Берућ' руже Мара забасала,
 Наблањала на Иву свињара.
 С милим га је Богом побратила:
 - Бора теби, Иване свињаре,
 Изведи ме из те горе чарне,
 Без дивана и без ашиковања,
 И без оног потајног смијања.
 Млад се Иво на Бога смислио,
 Извео је из те горе чарне,
 Без дивана и без ашиковања,
 И без оног потајног смијања.
 Кад се Мара поља дочепала,
 Онда ј' Мара Иви припјевала,
 - Је л' још когод преварио кога,
 Ко што ј' Мара Ивана свињара!

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈЕЛЕН ПАСЕ ПО ГОРИЦИ ТРАВУ

Јелен пасе по горици траву,
За дан пасе, а за два болује,
А за трећим јаде јадикуюје.
Питала га из горице вила.
- Ој, јеленче моје горско звјерче,
Што ти пасеш по горици траву,
За дан пасеш, а за два болујеш,
А за трећим јаде јадикуюеш.
- Кад ме питаш из горице вило,
Кад ме питаш, право да ти кажем:
Имао сам једну кошутицу,
Посл'о сам је за гору по воду.
Сунце зађе и опет изађе,
Нит' водице, нити кошутице.
Ако ју је ловац уловио,
Ој, дабогда, пушку саломиио!
Ако ју је други присвојио,
Бог му дао, среће не имао!
Ако ли је само забасала,
Ој, дабогда на ме набасла!

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈА УРАНИ' У НЕДЕЉУ МЛАДУ

Ја урани' у недељу младу,
У недељу прије јарког сунца,
И отиђо на Шару планинину,
Не би л' каква лова уловио,
Или срну, ил' кошуту црну,
Или вука, поноситу звјерку.
Ал' ја млађан ништа не улови,
Већ наиђо на Турчине клете.
Они мене младог уватише,
Па ме онда младог затворише.
Често ми је мајка долазила,
И Турчина за мене молила,
Да ме пусти бијелом двору моме,
Да ја 'раним остарелу мајку.
- Немој мајко више долазити,
Ни Турчина за мене молити.
Турчин тражи што у мене нема.
Тражи вина од седам година,
И ракије, љуте малвазије,
И јањета од овога љета,
И дјевојку нељубљена лица.
Све ја нађо, ал' једно не нађо.

Нађо вина од седам година,
И ракије, љуте малвазије,
И јањета од овога љета,
Ал' не могу ја дјевојку наћи,
Коју није јунак пољубио,
Пољубио па је оставио.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ, ДЈЕВОЈКО НЕ НАМИГУЈ НА МЕ

Ој, дјевојко не намигуј на ме,
 Нису твоје црне очи за ме.
 Док су биле твоје очи за ме,
 Ниси душо ни гледала на ме!
 Већ ти гледаш на оне јунаке,
 Који носе накриво шкрљаке.
 За шкрљаци плава перјаница.
 Перје моје, куда ли се крећеш,
 Драга моја, куда ми се шећеш?
 Драга ми се по Верони шета,
 По Верони и по Италији.
 Италијо жив те Бог убио!
 У теби сам три цара служио.
 Прво љето за оружје свијетло,
 Друго љето за врана коњица,
 Треће љето за лијепу дјевојку.
 Кад стадоше оружје дијелити,
 Мен' дадоше старо, изрђало.
 Кад стадоше вране коње дијелит,
 Мен' дадоше старо иседлано.
 Кад стадоше дјевојке дијелити,
 Мен' дадоше младо, нељубљено.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ МАЛЕНА, НЕЉУБЉЕНА

Ој, малена, нељубљена,
Сједи мени на кољена.
Да се и ми пољубимо,
Нисмо ни ми дивљи људи,
И ми знамо ће се љуби:
Удовице, међ' очице,
А цурице баш у лице,
Медна моја голубице!
Уста су ти твоја медна,
А моја су мало ледна.
Дај ми душо мало меда,
Да растопим груду леда.
- Не дам душо ни капљице,
За синоћње бесједице,
Што смо синоћ бесједили,
У кућару мајке моје,
Несуђене бабе твоје.
Да је моја мајка знала,
Она мени не би дала,
Не би дала цвијеће брати,
А ни тебе испраћати.

(казивала Анђа Теодоровић)

НЕДЕЉИЦЕ, ЛИЈЕПА ТИ СИ

Недељице, лијепа ти си,
Божјом вољом испуњена.
Ој, Маријо, мајко света,
Ил' ти сниш ил' ти спиш?
- Нит' ја сним, нит' ја спим,
Већ ја гледам муке Христа,
Муке Христа, мог дјетета.
И Јуде га ухватише,
крвницима предадоше.
Чавле грију под нокте му бију.
Капца крви капијаше,
На олтаре падијаше.
Свети Јован благослован,
Бога моли, сузе рони.
Па дозива сестру врану.
Сестро врана изабрана,
Де погледај горе доле,
Ђе нам јуде Христа муче,
Чавле грију под нокте му бију.
Капца крви капијаше,
На олтаре падијаше.
Драги Бого осјетио,

Па је тијо говорио:
Ко ће ову крвцу сакупити,
И у груду сакитити?
Анђели се салетише,
Црну крвцу сакупише,
Драгом Богу поклонише,
Уздануше и одоше.
Драги Бого говораше;
Ко ће ову молитвицу измолити,
Трипут јутром и вечером,
Три ће душе искупити,
И очеву и мајчину,
И сам своју за се.

(казивала Анђа Теодоровић, а пјесму је чула
од свог оца Стојана)

ОЈ, НЕВЕНЕ ШЕСТОПЕРЕ

Ој невене шестопере,
Сви ми кажу да те берем,
А ја млада немам када,
Већ ја морам одлазити,
Надалеко путовати,
Своју мајку оставити,
Туђу мајку мајком звати,
А за својом уздисати.

Ој невене шестопере,
Сви ми кажу да те берем,
А ја млада немам када,
Већ ја морам одлазити,
Туђег тату татом звати,
А за својим уздисати.

Ој невене шестопере,
Сви ми кажу да те берем,
А ја млада немам када,
Већ ја морам одлазити,
Туђег брата, братом звати,
А за својим уздисати.

Ој , немене шестопере,
Сви ми кажу да те берем,
А ја млада немам када,
Већ ја морам одлазити,
Туђу сеју, сејом звати,
А за својом уздисати.

(казивала Анђа Теодоровић)

МАЈКА ЈОВУ НА ВОЈНИЦУ СЛАЛА

Мајка Јову на војницу слала,
 Лијепо га је мајка сјетовала.
 - О мој Јово мој једини сине,
 Ти ћеш сутра на војницу поћи,
 А Бог знаде 'оћеш кући доћи.
 Када дођеш близу Вуковара,
 Пусту коњу кајас до ребара,
 И алуке низ бијеле руке,
 Марамике низ бијело лице,
 Нек' те гледе вуковарске секе,
 Нек' те гледе и нека говоре;
 - Мили Боже чуднога коњица,
 И на њему још љепшег јунака.
 Да ми "оће на конаке доћи,
 Лијепе би му конаке стерала.
 Јастук доле, свилен јорган горе,
 А под главу босиљкову грану,
 Кад с' окреће, нек' мирише цвијеће,
 Нек' мирише, нек' се чешће буди ,
 Па нек' моје бело лице љуби.

(казивала Анђа Теодоровић)

ДЕВОЈКА ЈЕ ЗЕЛЕН БОР САДИЛА

Девојка је зелен бор садила,
Бор садила, бору говорила.
- Расти боље мој зелени боре.
Ти не расти висом у висине,
Већ се шири широм у ширине,
Ђе ће моји свати ладовати,
Ладовати, рујно вино пити.
Вино пити и јести колаче,
Моја драга од сичије плаче.
- Не плач' драга, не дај срцу јада,
Имаш кад ћеш драга и плакати.
Кад ја млађан у војницу одем,
Кад ја одем и натраг не дођем,
У теби ће срце зеленити,
Као она зеленкада трава,
Зеленкада, ти си драга млада.

(казивала Анђа Теодоровић)

РАНИ МАЈКА ДЕВЕТ ДЈЕВОЈАКА

Рани мајка девет дјевојака,
 И десету носи под појасом.
 Бога моли да јој мушко буде.
 Кад родила, то дјевојка била.
 Лепо јој је име наденула,
 Лепо име Аница девојка.
 Кад је Ана удаје дорасла,
 Њу не просе једни просиоци,
 Већ је просе троји просиоци.
 Први просац, сељанине Иво,
 Други просац, убојција Павле,
 Трећи просац, Краљевићу Марко.
 Ал' говори лијепе Ане мајка:
 - Ако 'оћеш Ано за лијепу,
 Лијеп ти је сељанине Иво.
 Ако 'оћеш, ћери за богата,
 Богат ти је убојција Павле.
 Ако 'оћеш, ћери за јунака,
 Јунак ти је Краљевића Марко.

(казивала Анђа Теодоровић)

СЕЈА БРАТА НА ВЕЧЕРУ ЗВАЛА

Сеја брата на вечеру звала,
- Дођи бајо сеји на вечеру.
Заклала сам троје јагањаца,
На јагањце засула резанце.
- Не могу ти на вечеру сејо!
Није мени до вечере твоје,
Већ је мени до жалости моје;
Велики сам зијан учинио,
Убио сам царевог регрута.
Ја му дајем три дуката жута,
А он неће три дуката жута,
Већ он оће главу баш за главу.
- Не бој ми се мој рођени бајо,
Сеја има до три своја сина,
За тебе ће прегорет' једнога.
Ако би ти Радована дала,
Чему би се брате радовала?
Ако би ти ја Ивана дала,
На њега сам ране завијала.
Устај Мато, материно злато,
Па ти ајде уји у сватове.
Лијепо ће те ујак даривати,

Златан прстен, сабљу оковану.
Уста Мато, материно злато,
Коња седла, он се одседлава,
Перо меће, оно се окреће.
- Мила мајко, добро бити неће.
- Не бој ми се, мој рођени сине,
Нико тебе погубити неће.
Кад је дошо до пол' горе равне,
Сусретну га три млада "ајдука.
Први рече, чуднога јунака,
Други вели, жалиће га мајка,
Трећи шути, као змија љута,
Трже сабљу одсјече му главу.
Мртва глава, језик проговара.
- Бог убио ону сваку мајку,
Која воли брату нег срдашцу.

(казивала Анђа Теодоровић)

МАЈКА МАРУ ЗА ИВАНА ДАЛА

Мајка Мару за Ивана дала,
Да је знала не би Маре дала,
Јер је Иво турска пијаница.
До поноћи с Турци вино пије,
Од поноћи шербет и ракију.
Кад у зору пијан кући дође,
Онда лупа шакама на врата.
Скочи Мара и отвори врата.
Кад се Иво мало истрезнио,
Па он тијо Мари говорио:
- Ак' ми Маро, не донесеш тала,
Биће твоја погубљена глава.
Пред кућом ти јаблан дрво расте,
А за кућом Дрина вода тече.
Ил' се волиш млада објесити
Или волиш у Дрину скочити.
Иде Мара да у Дрину скаче,
За њом мало мушко чедо плаче.
Оде Мара Дрином пливајући,
Остаде јој чедо плакајући.
Аој, свијете, што си покрај Дрине,
Поздрав'те ми моју милу мајку,

Да не пије Дрине воде ладне,
Попит ће ми моје очи јадне.
Поздрав'те ми моју милу сеју,
Да не бере покрај Дрине руже,
Побрат ће ми пола моје душе.
Поздрав'те ми јединога брата,
Да не коси покрај Дрине траве,
Покосиће моје косе плаве.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ, ПОЖЕГО ЖЕЉО МОЈА

Ој, Пожего жељо моја,
Ја сам жељан у те доћи,
Ал не могу Дрине проћи,
Јер је Дрина брза вода,
Синоћ Марка занијела,
Јутрос рано изнијела.
Да ј' у Марка мила мајка,
За дан би му гласе брала,
А за други разабрала,
А за трећи Марку дошла.
Ал' у Марка туђа мајка,
За годину гласе брала,
А за другу разабрала,
А за трећу Марку дошла.
Кад је дошла близу Марка,
А по Марку трава никла,
Ситна трава дјетелина,
Жела ју је Мандалина,
Што ужела коњу дала.

(казивала Анђа Теодоровић)

ГРАД ГРАДИО МЛАДИ ИВО

Град градио млади Иво,
Што је града саградио,
За ноћ виле разградиле.
Тужио се млади Иво,
Тужио се старој мајци.
- Мајко моја, рано моја,
Што сам града саградио,
За ноћ виле разградиле.
- Не будали сине Иво,
Мећи страже на све стране,
Мрке вуке на сокаке,
Соколове на ћошкове,
А јунаке на чардаке.
Кад је било пола ноћи,
Мрки вуци завијаше,
Соколови закликташе,
А јунаци повикаше,
У'ватише белу вилу.
Ал' говори бела вила:
- Пусти мене млади Иво,
Казат ћу ти троје биље,
Троје биље и мађије.

Прво биље млади Иво,
Твог ће коња вијор носит.
Друго биље, млади Иво,
Бићеш сретан и паметан.
Треће биље, млади Иво ,
Бићеш мио дјевојкама.
- Не будали бела вило,
Док је коњу зоби доста,
Мог ће коња вијор носит.
Док је мени сабље моје,
Бићу сретан и паметан.
Док је мени бела лица,
Бићу мио дјевојкама.

(казивала Анђа Теодоровић)

ПЛАНДОВАЛЕ ОВЦЕ ПОД БУДИМОМ

Пландовале овце под Будимом,
 Пландовале, Будим поткопале.
 Одруши се стијена од Будима,
 И удари Стеву чобанина.
 Проговара Стеванова мајка:
 - Ко би мога излијечио Стеву,
 Дала би му црне очи своје.
 Ал' говори Стеванова сеја:
 - Ко би мога излијечио бају,
 Дала би му русе косе своје.
 Ал' говори Стеванова љуба
 - Ко би мога излјечио друга,
 Дала би му злата испод врата.
 Кликну, викну из горице вила:
 - Хоћ'те дати што сте обећале?
 Вади мајко црне очи своје,
 Режи сејо русе косе своје,
 Давај љубо злата испод врата.
 Вади мајка црне очи своје,
 Реже сеја русе косе своје,
 Не да љуба злата испод врата!
 - Волим с другим злато подерати,
 Нег' за Стеву рањенога дати.

(казивала Анђа Теодоровић)

ВИЈАЛО СЕ ПЕРО ПАУНОВО

Вијало се перо пауново,
По широком пољу дреновومه.
Излазиле Дреновке девојке,
Излазиле, па су говориле:
- Откуд јеси перо пауново?
Ја сам перо из Пожеге града,
Служио сам добра господара,
Господара, честитогa цара.
Велики сам зијан учинио,
На собици прозор отворио,
И кроз прозор дјевојке љубио.
Коју хоћу, ону ми не дају,
Коју нећу, ону ми намећу,
А ја јунак наметкињу нећу,
Наметкиња најгора девојка.
Наметкињи слама за косама,
Мојој драгој смиље и ковиље.
Насмија се смиље на ковиље,
Моје јање насмија се на ме.

(казивала Анђа Теодоровић)

ДВИЈЕ ДРУГЕ ВЈЕРНО ДРУГОВАЛЕ

Двије друге вјерно друговале,
 У једној се води умивале.
 Што је њима воде остајало,
 Ту су воду за бор заливале.
 Бор се суши, па се село тужи:
 - Ил' две вјерне друге раставите,
 Ил' два млада бора расадите.
 Волиле се друге раставити,
 Нег' два млада бора расадити.
 Једну дају, ће излази сунце,
 Другу дају, ће залази сунце.
 Друга други по сунцу поручи:
 - Јеси л' друго свикла и обикла?
 Превикла сам свекра и свекрву,
 Само нисам младог ђувегију.
 Ја се смијем, он се смијат неће,
 Ја га љубим, он ме љубит неће.
 Ја се на њег' јабуком бацала,
 А он на ме ни каменом неће.
 Камено му срце у матере,
 Кад га није шаљива родила,
 Шалај оја, ко што ј' мене моја!

(казивала Анђа Теодоровић)

ГОРОМ ЈЕЗДЕ КИЋЕНИ СВАТОВИ

Гором језде кићени сватови,
 Пред њи стаде арамбаша Лука,
 Пред њи стаде, па им проговара:
 - Бора вама, кићени сватови,
 Или ћете главе погубити,
 Ил' дјевојку нама поклонити.
 - Ми волимо главе погубити,
 Нег' дјевоку вама поклонити!
 Свима редом главе поодсјецо,
 Кад је дошо до младе дјевојке:
 - Бора теби млада дјевојко,
 Имаш кога рода рођенога?
 - Имала сам брата рођенога,
 И он ми је о'шо у ајдуке,
 У "ајдуке од седам година.
 Проговара арамбаша Лука:
 - Је си л' то ти, моја мила сејо?
 - Јесам богме мој рођени брале.
 Кад је мајка на умору била,
 Право нам је руво подјелила.
 Сеји Јели круну позлаћену,
 Мени младој, сукњу од скерлета,

Теби бајо, перо пауново.
- Што се ниси прије показала,
Не би бајо сватове губијо,
Већ би бајо сватове дариво!
Сваком свату свилену мараму,
Младожењи везену кошуљу,
Теби сејо, скерлет око врата.

(казивала Анђа Теодоровић)

ШЕТАМ КОЊА КРАЈ ЗЕЛЕНОГ ЛУГА

Шетам коња крај зеленог луга,
Крај зеленог луга алилуга.
Навади се из луга дјевојка,
Навади се коња распињати.
Трипут ми је лијепа дјевојка,
Трипут ми је коња разапела,
А четврти и спону однела.
Да је спона каква лоша била,
Не б' ја јунак споне ни спомено,
Ал' је спона од сувога злата,
Која вриједи три струка дуката,
Мојој драгој ђердан испод врата.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ ДЈЕВОЈКО ШТО У КОЛО НЕЋЕШ

Ој дјевојко што у коло нећеш,
Или нећеш ил ти не да нана,
Ил не смијеш крај језера сама?
Да ја 'оћу мен' не брани нана,
Ал' не смијем крај језера сама.
Из језера нешта ситно пјева,
Ил' је вила, ил' је љута змија,
Ил' је овца јагње оставила,
Ил' је соко иза јата ост'о?
Да је вила, у гори би била,
Да је змија, у трави би била,
Да је соко иза јата осто,
Добар би га ловац уловио,
Већ је овца јагње оставила.

(казивала Анђа Теодоровић

МАЛИ ПАНТЕЛИЈА

Зелени се на ливади трава,
 На њој пасе до стотину брова.
 Чувала их Аница дјевојка.
 Кад је Ани жеђа додијала,
 Баци прелу под високу јелу,
 А вретено у траву зелену,
 Па отиђе за гору на воду.
 Кад је дошла близу воде ладне,
 А из горе нешта проговара:
 - Не пиј Ано те водице ладне,
 Ту су воду виле отровале,
 И у њојзи чедо окупале.
 Некрштено и незламеновано,
 Већ онако, од Бога послано,
 Крстите га и зламенујте га,
 И лијепо му име надјевајте,
 Лијепо име, мали Пантелија.
 Пантелија, не памтио мајку,
 Сам' памтио своју крсну славу,
 Своју славу, светитеља Саву.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ, ЦУРИЦЕ ГОРСКА ТРЊИНИЦЕ

Ој, цурице, горска трњинице,
Трне л' твоје срце за мојиме,
Ко што моје, душо, за твојиме.
- Ид' одатле једна лажљивице!
- А што сам те душо излагао?
Ако сам те једном загрлио,
Нису руке на врату остале.
Ако сам те једном пољубио,
Нису усне на лицу остале.

(казивала Анђа Теодоровић)

39.

ЉУТО БЛЕЈИ ЈАЊЕ ЈОВАНОВО

Љуто блеји јање Јованово,
Њега пита Јован чобанине.
- А што блејиш младо јање моје?
Ил' си жедно студене водице,
Ил' си гладно зелене травице?
- Нисам жедан студене водице,
А ни гладан зелене травице,
Већ ја блејим за тобом, Јоване.
Ти ћеш ми се млађан оженити,
Ти ћеш сеју за овцама слати,
Сеја ће се са другим љубити,
За ме неће ни бриге водити.

(казивала Анђа Теодоровић)

40.

ОЈ ДЈЕВОЈКО МАЛА, АЛИ ЛИЈЕПА

Ој, дјевојко мала, али лијепа,
Буди моја макар да си слијепа.
Ја ћ' те слијепу водати по свијету.
Ђе ја видим трње и аврње,
Ту би рек'о – обуј ми се секо,
А ће видим бунар воде ладне,
Ту би рек'о – изуј ми се секо.

(казивала Анђа Теодоровић)

СУНЦЕ ЖАРКО, НА ПОЛ' БИЈЕЛА ДАНКА

Сунце жарко, на пол' бијела данка,
Дјевојачкај на умору мајка.
Бога моли лијепа дјевојка,
Бога моли да не умре мајка,
Док не сплете вијенца зеленога,
Док не пије вина руменого,
И не љуби лица јуначкога.
Што ј' молила лијепа дјевојка,
Што ј' молила Бога намолила.
С вечери је зелен вијенац плела,
До поноћи рујно вино пила,
Од поноћи јунака љубила,
А до данка умрла јој мајка.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЗОРА РУДИ МАЈКА МАРУ БУДИ

На двоје се сунце раздвајава,
И Маркове дворе обасјава.
Зора руди, мајка Мару буди.
Зора свита, мајка Мару пита.
- Маро мила, шта си ноћас снила?
Мајко мила, лијеп сам санак снила.
Сањала сам кума и прикумка,
Калопера, ручнога дјевера,
Мене младу, младожењи даду.
Реци мати шта тај санак значи,
Да ли бива што се у сну снови.

(казивала Анђа Теодоровић)

ДРИНА ВОДА МАРУ ЗАНИЈЕЛА

Дрина вода Мару занијела,
На широко поље изнијела,
Куд су ишли велики зборови,
Сви зборови, Марини родови.
Нико Мару познати не може.
Познала је остарела мајка.
Познала јој везак на рукаву,
Што је Мара још код мајке везла.
Везак везла, а мајка је клела:
- Ти га везла, ал' га не дерала,
Дерале га другарице твоје,
Другарице, по селу девојке.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈОВО КОЊА КРАЈ МЕЈАНЕ ВОДА

Јово коња крај мејане вода,
За њим љуба дремајући ода.
- Што ми дремаш верна љубо моја?
Зар је теби кратка ноћца била,
Или ти се чедо расплакало,
Ил' је теби моја мајка крива?
- Није мени кратка ноћца била,
Нити ми се чедо расплакало,
Већ је мени твоја мајка крива.
О ручку ми ручати не даде,
О ужини ужинат' не даде,
О вечери вечерат' не даде.
Јутром рано на воду ме шаље.
- Ајд на воду, снајо украђена,
А ја Јово украђена нисам,
Ја сам млада по сунашцу дошла,
Сунашце сам у њедри донела,
Мјесечину у танки рукави!

(казивала Анђа Теодоровић)

45.

ЗА ГОРОМ ЈЕ СЕЛО ОМАЛЕНО

За гором је село омалено,
Омалено, ал' је окићено.
Кроз њега се проћи не могаше,
Од момака и од дјевојака,
Од ковиља и од трандавиља,
Од оваца и од јагањаца.

(казивала Анђа Теодоровић)

ВИЈАЛА СЕ ПЕЛИН ТРАВА

Вијала се пелин трава,
 Нит' од сунца нит' од лада,
 Већ од лијепе Маре јада!
 Дуго чека драгог млада;
 Чекала га три године,
 И четврте половине.
 С пелин травом разговара,
 У сунашце погледава.
 Од жалости и од јада,
 Оде Мара за гору, по воду.
 Нити Маре, нити воде ладне.
 Ил' је Мара крај воде заспала,
 Или ју је други присвојио,
 Ил' је млада гором забасала.
 Ако ј' млада крај воде заспала,
 Бог јој дао, о мени сањала.
 Ако ју је други присвојио,
 Ој да Бог да, гују пољубио!
 Ако ј' млада гором забасала,
 Ој, да бог да, на ме набасала!

(казивала Анђа Теодоровић)

КЛАДИЛА СЕ ВИЛА И ДЈЕВОЈКА

Кладила се вила и дјевојка,
 Која ли ће прије уранити,
 Двор помести и воде донести.
 Мудра била гиздава дјевојка,
 Мудра била, мудро се сјетила.
 Она зове тицу ластавицу.
 - Богом теби тицо ластавицо,
 Када први пјетли запјевају,
 Ти долети, па мене пробуди,
 Не би ли ме вила преварила,
 Двор помела и воде донела.
 Кад је било око пола ноћи,
 Она лети па дјевојку буди.
 - Ајд устани гиздава дјевојко,
 Не би ли те вила преварила,
 Двор помела и воде донела.
 Кад дјевојка бијели двор помела,
 Онда вила из сна се пренула.
 Кад дјевојка водице донела,
 Онда вила бијели двор помела.
 Тијо вила њојзи проговара.
 Благо теби, гиздава дјевојко,
 Тебе младу ластва пробудила,
 Мене нико пробудио није,
 Зато си ме младу преварила.

(казивала Стана Лазих)

СКУПИЛЕ СЕ НА ГОРИЦИ ВИЛЕ

Скупиле се на горици виле,
Све су стале, само једна сједи,
И овако вилама бесједи:
- Посестриме, пребијеле виле,
Јесте л' каква лова уловиле?
Прва вила 'вако говорила:
- Ја сам себи лова уловила,
Ја сам једну жену утушила.
Друга вила вако говорила:
- Ја сам себи лова уловила,
Ја сам једно дијете утушила.
Најстарија вила проговара,
- Ја сам једног момка присвојила,
За њег' нисам ништа сагрјешила.

(казивала Стана Лазић)

УРОДИЛА БИБЕР ГОРА

Уродила бибер гора,
Све бибером и шећером.
Чувало га редом село,
Редом село, брат и сеја.
Бајо сеји говорио:
- Чувај сејо реда мога,
Редом мога ко и свога.
Ако сејо, Турци дођу,
Ако бибер и оберу,
Сам' да тебе не одведу.
Са сејом ћу бибер стећи,
Са бибером сеју нећу.

(казивала Стана Лазић)

УЗ ДРУМ ЦВАЛА ПЕРУНИКА ПЛАВА

Уз друм цвала перуника плава,
 Уз друм цвала, низ друм опадала.
 Пролазили кићени сватови.
 Сви сватови перунику брали,
 Сам' не бере ђувегија Паво,
 Већ је Паво љубу сјетовао.
 - Ој, Бога ти моја вјерна љубо,
 Кад дођемо близу бела двора,
 Излазиће стара мајка моја,
 Износиће црвенику вина,
 Ти га узми ал' га немој пити,
 Већ га додај до себе дјеверу,
 Дјевер знаде, ни он пити неће.
 Дјевер даје куму вјенчаноме,
 И кум знаде и он неће пити.
 И изнела црвенику вино.
 Снаји даје, снаја пити неће,
 Већ га да даје до себе дјеверу.
 Дјевер знаде ни он пити неће,
 Већ га даје куму вјенчаноме.
 И кум знаде, ни он пити неће.
 Паде капца на коњица вранца,

Мртав вранац на земљицу паде,
Како паде, тако и остаде.
Ал' говори ђувегија Паво:
- Ој Бога ми кићени сватови,
Ово ми је десета девојка,
Девет ми је отровала мајка,
А десету вранац заменио.

(казивала Анка Симеуновић)

ЛИЈЕПА МАРА НА ЛИВАДИ СПАВА

Лијепа Мара на ливади спава,
 Везак јој се по ливади ваља.
 Њој долази чобан од оваца,
 Од оваца и од јагањаца.
 - Јел слободно , лијепа дјевојко,
 Јел слободно ладак учинити?
 Ти ћеш млада под њим ладовати.
 - Неслободно ј”, чобан од оваца,
 Од оваца и од јагањаца.
 - Јел’ слободно, лијепа дјевојко,
 Јел’ слободно бунар ископати?
 - Неслободно ј’ чобан од оваца,
 Од оваца и од јагањаца.
 - Је л’ слободно, лијепа дјевојко,
 Је л’ слободно лице пољубити?
 Слободно је чобан од оваца,
 Од оваца и од јагањаца.

(казивала Анка Симеуновић)

ВИЈАЛА СЕ ВРБИЧИЦА

Вијала се врбичица,
На њој седи девојчица,
Крај ње пала танка стаза,
Стазом ишло младо момче,
Па говори девојчици:
- Врбица је крто дрво,
Савиће се, сломиће се,
Ти ћеш млада врат сломити!
- Не будали младо момче,
Нит' си врбу засадио,
Нит' си мене одранио.
Село ј' врбу засадило,
Мајка ј' мене одранила.

(казивала Анка Симеуновић)

СМИЉАНА ДЈЕВОЈКА

Мили боже чуда великога,
 Ће у јесен гора пролистава,
 И у гори јабука цватава.
 Под јабуком кићени сватови,
 И међ' њима три лијепе дјевојке,
 Три дјевојке, као бјеле виле.
 Свака носи по срп на рамену,
 Најстарија косу о појасу,
 Која коси траву свакојаку,
 Понајвише ситну дјетелину,
 Па ју носе пред братове коње.
 Јед'те, пијте коњи брата мога,
 Сутра ћете рано путовати.
 Прећи ће те три јелове горе,
 Три јелове, четир јаворове.
 Изаћете на широко поље,
 Видићете Смиљанине дворе,
 И у двору Смиљану девојку.

(казивала Анка Симеуновић)

ПОРАНИЛЕ ТРИ ДЈЕВОЈКЕ МЛАДЕ

Пораниле три дјевојке младе.
У недељу да о житу раде.
Отац коси, а дјевојке вежу.
Облаци се на све стране стежу.
Отац вели, сјед'те ћери миле,
Нек се врше те божије силе.
Сину муња из густа облака,
А гром пуче изнад дјевојака.
Милку уби, а Јелицу рани.
Јелица је дозивала стрица:
- Оди стриче, погину нам Милче.
Милка нам се опростила греха,
Ја рањена остадох до вијека.

(казивала Анђа Теодоровић)

СЈАЈ СУНАШЦЕ, НЕМОЈ ЗАЛАЗИТИ

Сјај сунашце, немој залазити,
По теби ћу мајку поздравити.
Да не даде моју милу сеју,
За удовца, а нити за самца,
Већ да даде кошто ј' мене дала:
Ђе ј' дружина овелика,
Ђе је свекар и свекрва,
Ђе је дјевер и јетрва,
Ђе су младе заовице.
Кад ја пођем у род мајци,
Свекрва ми ручак спрема,
Дјеверови испраћају,
Заове ми бисер нижу,
Мене младу у вис дижу.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈОВО МАНДУ НА ЛИВАДИ ЉУБИ

Јово Манду на ливади љуби,
Мисли Манда да нико не види.
Гледала је зелена ливада,
Ливада је овци говорила,
А овца је своме чобанину,
А чобанин својим кућанима,
А кућани лијепе Манде мајци.
Љуто куне лијепе Манде мајка:
- Ој ливадо, не зеленила се,
А ти овцо, не ојањила се,
Ти чобане не оженио се!

(казивала Анђа Теодоровић)

МАРКО КОЊА ПОД МОСТОМ КОВАО

Марко коња под мостом ковао,
Сребрне му поткове метао,
И злаћане ексеру удар'о,
Да не дере Марине каплаје,
Јер је Мара рода господскога.
Браћа су јој на мору трговци,
А братићи капетановићи.
Капетана заболела глава,
Лечила га ерцегова Мара
Прешла Саву и убрала траву,
Па ј' завила капетану главу.
Капетане, медна твоја уста,
Остаће ти цијела чета пуста.

(казивала Анђа Теодоровић)

БАШТУ ГРАДЕ ТРИ ДЈЕВОЈКЕ МЛАДЕ

Башту граде три дјевојке младе,
Башту граде по њој цвијеће саде,
У дну башче дуње и наранџе.
Навади се Раде момче младо,
Дуње јести, а наранџе красти.
Чекале га три дјевојке младе,
Чекале га и дочекале га.
Прва вели, ишћераћемо га,
Друга вели, ишибаћемо га,
Трећа вели објесићемо га.
Ал' говори Раде, момче младо:
- Нисам псето да ме истерате,
Нит' сам дијете да ме исшибате,
Већ сам јунак, да ме објесите,
На тај ланац, на Анкин ђерданац,
На те муке, на Анкине руке.

(казивала Анђа Теодоровић)

59.

АНА И БОЈАНА

Штуца ми се , спомиње ме мајка,
Ђе си сине, од јутра до мрака?
Забављам се око дјевојака,
Око Ане и око Бојане.
Ана ми је златан прстен дала,
А Бојана у срцу остала.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЛИЈЕПА КАТАРИНА

Рани мајка два сина једнака,
Два једнка, обадва јунака.
Женила је Јову старијега,
Просила му лијепу Катарину.
Није било ни годину дана,
Ни годину, а ни половину,
Разболи се лијепа Катарина,
И дозива своју милу мајку.
- Од' овамо, моја мила мајко.
Ја болујем и ја ћу умрети.
Оно моје руво саложено,
Ти га узми и подјели мајко.
Свекру подај везену кошуљу,
А свекрви везену мараму,
Младожењи бурму позлаћену.
Ону моју везену кошуљу,
Што сам мајко ја код тебе везла,
Њу ти подај мојој заовици,
Нек обуче, нек' мој драги гледа,
Нека гледа и нека говори:
Труни, вени везена кошуљо,
Труну руке, које су те везле,

Труну очи, које су гледале,
Медна уста, која су љубила.

(казивала Анђа Теодоровић)

61.

БОЛОВАЛА ЛИЈЕПА МАНДАЛИНА

Боловала лијепа Мандалина,
Боловала и ”оће умријети.
Бога моли остарјела мајка;
- Боже јаки о Боже прејаки,
Дај одмори моју милу Манду,
Њу одмори, а мене умори.
Што ј’ молила лијепе Манде мајка,
Што ј’ молила, Бога намолила.
Бог одмори њену милу Манду,
Њу одмори, а мајку умори.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЧУДНИ СВАТОВИ

Гором језде кићени сватови,
Ал' говори лијепе Маре мајка;
- Мила Маро чудније' сватова.
Мила мајко, куда они иду?
- Мила Маро они по те иду.
Мила мајко, како би ме дала?
- Мила Маро как' те не би дала?
Ја сам тебе малу обећала,
Обећала, од седам година.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЖЕНИДБА РАДИНА

Жарано се иза горе краде,
 То не било жарано сунашце,
 Већ се Раде од матере краде,
 Да га мајка не жени нејака.
 У њега су стрине милостиве,
 Па су њега сјетовати знале....

(песма није завршена)²
 (казивала Анђа Теодоровић)

² Ово је позната песма славонског граничарског репертоара, и може се наћи у целини записана у следећим збиркама из Славоније: /С. Г./ (Ђ. Рајковић 1859.), М. Обрадовић 1891. (1995.) и С. Милеуснић (1901-1907.) (1998) /С. Г. /

ОЈ, ДЈЕВОЈКО ДАЛЕКО УДАНА

Ој, дјевојко, далеко удана
Јеси л' чула, болује ти нана?
- Нек' болује и не оздравила,
Што је мене на далеко дала,
Ђе не може ни мој тата доћи,
За два дана, на два коња врана,
На четири, за четири дана.

(казивала Анђа Теодоровић)

65.

ШЕТАЛА СЕ ЛИЈЕПА МАНДАЛИНА

Шетала се лијепа Мандалина,
Горе доле, по зеленој башчи.
Сваком цвијету припјевати знала,
Понајвише зелен ружмарину;
Ружмарине, мирисаво цвијеће,
Увијек цватеш, а сјемена немаш,
Као и ја, љуба Стеванова,
Увјек с' љубим, никад чеда немам.

(казивала Анђа Теодоровић)

СНИЈЕГ ПАДЕ, ПУТИ ЗАПАДАШЕ

Снијежак паде, пути западаше,
Драги драгој доћи не могаше.
Драги драгој ситну књигу пише,
Мила драга, оженио сам се;
Бољом драгом, милијом од тебе,
Премам'ла би сунце из облака,
Како не би Јовицу јунака.

(казивала Анђа Теодоровић)

67.

МАЈКА МАРУ ИЗА ГОРЕ ЗВАЛА

Мајка Мару иза горе звала,
Јеси л Маро убијелила платно?
Нисам мајко ни до воде дошла,
Драги ми је воду замутио. ...

(песма је недовршена)
(казивала Анђа Теодоровић)

МАРА И ЈОВО

Кроз гору се вода валовала,
На њој Мара платно бјеловала.
Њој се Јово иза горе краде.
- Душо Маро, ”оћеш поћи заме?
- Душо Јово, док упитам мајку.
Мајка вели, док упитам рода,
А род вели - чекај до јесени.

(казивала Анђа Теодоровић)

ДЈЕВОЈКА СЕ БОГА НЕ БОЈАЛА

Дјевојка се Бога не бојала,
Из олтара коњу зоби дала,
Из кандила коња напајала.
Проговара попа од олтара:
- Ој, дјевојко ја те вјенчат нећу.
- Господине, ни молит те нећу.
Још имаде и више попова,
Два у граду, пет у Новом Саду,
Од њих седам, вјенчаће ме један.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ ЛАЗАРЕ, НА МОРУ ВОЗАРЕ

Ој Лазаре, на мору возаре,
Јеси л' скоро кога превозио?
Нисам скоро, а нисам ни давно,
Превозио гараву дјевојку,
И са њоме три ћемера блага.
Први ћемер, што сам је возио,
Други ћемер, што сам је љубио,
Трећи ћемер у море бацила.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈА ПРОШЕТА' ГОРЕ, ДОЛЕ

Ја прошета' горе, доле
Кроз Марине беле дворе.
Рекох Мари, добро вече,
Она мени боље рече:
- Добро вече, дођ' довече!
Ја не дођо оно вече,
Које мени Мара рече,
Већ ја дођо друго вече,
Друго вече по вечери,
А Марини вечерали,
Огањ ватру запретали,
И прозоре чивијали.

(казивала Анђа Теодоровић)

ОЈ, ЈАГОДО, СЕЈО МОЈА

Ој, Јагодо, сејо моја.
Шта ме зовеш снајо моја?
Дошли су ти троји гости,
Троји гости, троји просци.
А што су ми донијели?
Донјел' су ти марамицу,
У марами погачицу,
У погачи нешта мало,
Нешта мало записано.

(казивала Анђа Теодоровић)

73.

А ЈА МЛАДА, А ЈА ЛУДА

А ја млада, а ја луда,
Немам биља никаквога.
Биље су ми црне очи,
Обрвице манђијице.
Кога хоћу, манђијаћу,
Кога нећу, чекат ћу га,
Ил годину или двије,
Ако хоћу и четири.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЛИЈЕПА МАРА

Лијепа Мара у гори шетала,
Сва се гора од ње обасјала,
И камење на коме је стајала.
За њу су се земље отимале,
Девет бана из девет земаља,
Из десете седам генерала.
Ал' говори лијепе Маре мајка;
Волила би Маро, да си слијепа,
Него што си тако прелијепа,
Да се за те земље отимају:
Девет бана из девет земаља,
Из десете седам генерала.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЛИЈЕПА МАРА И ”АЈДУЦИ

Лијепа Мара у гори стајала,
 Сва се гора од ње обасјала,
 И камење на ком је стајала.
 Пролазили из горе ајдуци,
 Пролазили па су говорили:
 - Аој, Маро, из горице вило,
 Љепотом си сунце засјенила,
 Мјесечина из чела ти сија,
 Обрвице танке пијавице,
 Очи црне као жеравице,
 Медна уста, наша жеља пуста,
 Бисер зуби, ко те Маро љуби?
 Би л' нам Маро јатак ћела бити?
 Лијепо ћемо тебе даривати.
 Ти ћеш носит свилу и кадифу,
 А на руке злаћане алуке.
 Лијепа Мара њима говорила:
 - Бора вама из горе ”ајдуци,
 Ја не могу вама јатак бити,
 Нит' вам могу дарове примити,
 Ја сам млада другом обећана,
 Радивоју, с горе Романије.

Ал' говоре из горе "ајдуци:
- Ко што ј' јунак млади Радивоје,
Таквог мајка још није родила,
Романија гора одранила.
Од кад Раде Романијом 'ода,
Романијом, гором Јахорином,
Турцима је путе помрсио,
А јунаштвом тебе задобио.

(Казивала Анђа Теодоровић)

75a.

(варијанта)

Лијепа Мара у гори стајала,
Сва се гора од ње обасјала,
И камење на ком је стајала.
Пролазили из горе ”ајдуци,
Пролазили па су говорили:
- Аој, Маро, бијела горска вило,
Љепотом си сунце заклонила,
Мјесечина из чела ти сија,
Обрвице танке пијавице,
Црне очи као жеравице,
Русе косе, мрка помрчина,
Рујне усне ко пупољак руже,
Вито тијело, ко јелика млада,
Бисер зуби као ћердан бијели,
Би л’ нам Маро јатак ћела бити?
Лијепо ћемо тебе даривати.
Ти ћеш носит свилу и кадифу,
А на руке злаћано прстење.
Лијепа Мара њима говорила:
- Бора вама из горе ”ајдуци,
Ја не могу вама јатак бити,
Нит’ вам могу дарове примити,

Ја сам млада другом обећана,
Радивоју, с горе Романије,
Арамбаши и љутом ”ајдуку.
Ал’ говоре из горе ”ајдуци:
Ко што ј’ јунак млади Радивоје,
Нит’ је било, а нити ће бити,
Нит’ ће мајка таквога родити.
Откад Раде Романијом шеће,
Романијом, а и Јахорином,
У Турака траг се изгубио,
А јунаку ко што ј’ Радивоје,
И приличи такова љепота.

(Казивала: Анђа Теодоровић)

ЛИЈЕПА ЈЕЛА

Лијепа Јела на ливади спава,
 Везак јој се по ливади ваља,
 Њој се Раде кроз лугове краде,
 Кроз лугове и кроз јабланове.
 - Лепа Јело, оћеш поћи за ме?
 Лијепи Раде, шта ћеш дати за ме?
 - Лијепа Јело, даћу сабљу за те!
 Лијепи Раде, неће сабљу мајка,
 Неће мајка, ни стари бабајка,
 Нећу ни ја, душо најмилија.
 - Лијепа Јело, даћу коња за те.
 Лијепи Раде неће коња мајка,
 Неће мајка ни стари бабајка,
 Нећу ни ја, душо најмилија.
 - Лијепа Јело, даћу себе за те,
 - Лијепи Раде оће тебе мајка,
 Оће мајка и стари бабајка,
 Оћу и ја, душо најмилија.

(Казивала: Анка Симеуновић)

БОЖЕ ДРАГИ

Боже драги, што Турчин уради?
Он је српску земљу прегазио,
И српски је народ поробио,
И велики зулум учинио.
Порастављ'о краве од телади,
Бијеле овце од мали јањаца,
Миле мајке, од дјеце нејаке.

(казивала Анђа Теодоровић)

78.

ОЈ, ЊЕМАЧКА, ЈЕЗЕРОМ ПРОПАЛА

Ој Њемачка, језером пропала,
Ти си наше јабуке обрала.
Обрала си зреле и зелене,
Све зелене, момке нежењене,
Необрате, цуре неудате.

(казивала Анђа Теодоровић)

МИЛА МОЈА

Мила моја, мој румени цвијету,
Никада те заборавит нећу!
Бог убио брда и долине,
Зашто су те, драга, заклониле?
Нит' те могу чути нит видити,
Нит' по коме душо поздравити.
Нит' по 'тици, нит по ластавици,
Сам' по овој бијелој артијици.
Тужан одам ко пчела по цвијету,
Ти си мени једина на свијету.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЈА СЕ СПРЕМАМ У ВОЈНИЦУ

Ја се спремам у војницу,
Моја драга у болницу.
Ја се враћам из војнице,
Мојој драгој до болнице.
Кад сам дошо у болницу,
- Болничарко, часна сестро,
Је л' ми злато још болесно?
Она њему одговара:
- Овдје твога злата нема,
Твојај драга црна земља.
Ја се враћам из болнице,
Мојој драгој до гробнице.
На гробу је жута свила,
Ту почива моја мила.
На гробу јој цвет убави,
Умрла је због љубави.

(казивала Анђа Теодоровић)

81.

ДРИНА ВОДА РАЊЕНИКЕ НОСИ

Трипут ми се Дрина вода клела,
Да је мога драгога однела.
Дрина водо, зашто ниси стала,
Да је моја дика препливала.
Дрина вода рањенике носи,
Ја сам драгог познала по коси.

(казивала Анђа Теодоровић)

ЗБОГОМ ОСТАЈ БУНКЕРУ НА ДРИНИ

Збогом остај бункеру на Дрини,
А ја одох равној Посавини.
Нисам дошо до пол' Посавине,
Ранили ме из бацача мине.
Ранили ме у десницу ногу,
Зоро моја. преболит не могу.
Ранише ме у обадве руке,
Зоро моја, велике су муке.
Ранили ме у бијело лице,
Нема мене, моја голубице!

(казивала Анђа Теодоровић)

МОМАК МАРКО
(еротска)

Момак Марко траву коси међу горама,
Дјевојка му воду носи међу ногама.
- Дај дјевојко мало воде из те ладовине,
Да окупам свога пајду до половине.
- Не могу ти воде дати из те ладовине,
Да окупаш свога пајду до половине,
Канта ми је процурила прошле године.

(казивала Стана Лазић)

Миодраг Теодоровић

БЕЛЕШКА САКУПЉАЧА О КАЗИВАЧИЦАМА И ОКОЛНОСТИМА БЕЛЕЖЕЊА ОВИХ ПЕСАМА

Ана-Анђа Теодоровић

Рођена Ковачић (од оца Стојана и мајке Драгиње), рођена је 9. септембра 1924. године у селу Голобрдац (Општина Нова Градишка). Крштена је у парохијској цркви Ваведена Пресвете Богородице у селу Чечавац, коју су усташе срушиле 1942. године и која више никада није обновљена. Не дуго по њеном рођењу, породица се враћа у село Доњи Гучани, на очевину и родно село њене мајке Драгиње. Године лепог и безбрижног детињства провела је у селу Доњи Гучани са родитељима и братом Николом (1922) те сестром Мирославом (1927). У јулу 1942. године са сестром и братанцем (8 година), бежи од усташа преко Пожешке Горе до села Опршинац, а одатле у село Рушевац испод Псуња. Истог дана, њену мајку Драгињу, ујака Стевана Ковачић и ујну Илинку Ковачић су усташе отерали у логор Јасеновац, одакле се нису никад више вратили.

Највећи део рата провела је у селу Рушевац, као и радећи у партизанским болницама у Псуњу и Папуку. Године 1945. се враћа у кућу брата од ујака Стевана Ковачић у Доњим Гучанима, јер су њену породичну кућу запалиле усташе. Исте године се удаје у суседно село Горњи Гучани за Теодоровић Петра, првоборца 12. славонске бригаде, тада капетана југославенске армије.

Године мирнодопског живота, истовремено скромног и тешког рада провела је у селу Горњи Гучани, све до 1991. Године, када је са сином морала по други пут у свом животу да напусти породичну кућу, и пређе да живи у његовој кући у

Славонској Пожеги. Због тешких услова живота и непрестаног малтретирања Срба, иако већ нарушеног здравља, присиљени су продати породичну кућу у Славонској Пожеги и дефинитивно одселити у Србију, тј. Инђију (1. јуна 1998).

У Инђији, иако већ доста нарушеног здравља, провела је последњих мирних 16 година свога живота.

Умрла је у Инђији 25. марта 2014. године, где је и сахрањена.

У свом родном крају у Западној Славонији, Анђа је била позната по свом изузетно лепом певању, као и знању великог броја песама и разних догађаја из прошлости. Имала је двоје деце, ћерку Мирославу и сина Миодрага.

Стана Лазих

Рођена је 1924. године у селу Братуљвци код Славонске Пожеге. Након смрти свога оца, кога није није ни запамтила и преудаје њене мајке Јеле у село Рушевац, у селу Рушевац је провела велики део свога живота. После смрти мајке Јеле 1945. године, брата Милана 1949. и очуха Михајла 1958. године, одлази у Славонску Пожегу, где је живела до 1998. године. Исте године, сели у село Хртковце у Срему (код ћерке свога брата, Љепосаве Алимпић), где је живела до своје смрти 2002. године. Сахрањена је у селу Хртковци.

Анка Симеуновић

Рођена је 1935. године у селу Црљенци (Општина Славонска Пожега), где је живела са мајком Маријом све до 1991. године. По Наредби Кризног штаба општине Славонска Пожега од 29. октобра 1991. године, морале су заједно са свим мештанима тога краја да напусте своју кућу. С обзиром су све српске куће тога краја и сва имовниа после провођења те Наредбе уништене и опљачкане, никада се није вратила у род-

но село. Умрла је 1998. године у Славонској Пожеги, у кући своје сестре Невенке Драгишић. Сахрањена је у родном селу Црљенци.

О сакупљању и записивању ових песама

Ове песме су сакупљене и записане у врло тешко време за Србе Славоније, у време тоталне несигурности, обесправљености и немаштине, у раздобљу од 1993 до 1996 године.

С обзиром да сам знао да моја мајка Анђа зна неке песме, почео сам да је свакодневно питам и подстичем да их се сети и извлачи те песме дубоко негде у себи похрањене. Био сам изненађен бројем, као и лепотом песама које је знала и које ми је казивала, а ја записивао. После сам се на исте песме враћао, проверавао их са мајком, а понекад понешто и исправљао, или понегде допуњавао, по сећању моје мајке.

С обзиром да је моја тетка Мирослава (сестра моје мајке), била удата за Милана Миличића, брата Стане Лазић и да је Стана долазила код нас, и њу сам подстакао да се сети неких песама, да ми их каже, па сам и њих записао.

Кућа сестре Анке Симеуновић, где је Анка живела у Славонској Пожеги, била је близу моје куће, тако да је Анка долазила често код нас, да се заједно, а нарочито са мојом мајком изјадају на тешку ситуацију у којој су се Срби нашли. Анка је добро певала, па сам и њу подстакао да се сети неколико лепих песама које сам такође записао.

Ова збирка Српских народних пјесама Западне Славоније, је мали допринос култури сећања, и против заборава о вишевековном животу и присуству српског народа на простору Западне Славоније и Славоније уопште.

Трагедија коју је српски народ Западне Славоније доживио у НДХ у Другом светском рату је страдање епских размера.

Намерно економско запостављање простора где су Срби живели у великом броју на територији данашње Хрватске, за време социјалистичке Југославије, довело је до тихог расељавања Срба у миру и пражњена истих.

Нове трагедије, које су српски народ задесиле у савременој хрватској држави, од 1991- 1995. године, довеле су до потпуног нестајања српског народа са великог дела простора Западне Славоније, или до његовог присуства на тим просторима само у траговима.

Размере тог егзодуса, како у популационом, економском и културном домену, трајно су одредили нестајање српског народа са великог дела простора Западне Славоније и целе Славоније.

ИСТОРИЈСКИ ПРИЛОЗИ

ПАРОХИЈА БОЛОМАЧЕ ПАКРАЧКО СЛАВОНСКЕ ЕПАРХИЈЕ И СТРАДАЊЕ ЊЕНИХ СЕЛА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ И РАТНИМ ДОГАЂАЈИМА 1991-1995. ГОДИНЕ

Парохији Српске православне цркве Боломаче, Епархије Пакрачко-славонске, са седиштем у селу Боломаче и са црквом посвећеном Светом Пророку Илији, припадала су села Боломаче, Буснови, Горњи Гучани, Доњи Гучани, Облаковац, Скендеровци, Вилић Село, Дежевци, Липа и Пожешки Брестовац.

Парохијска црква Св. Илије у Боломачама, срушена је од стране усташа на православни Божић 1942. године. (Неки Ковачевић и Томић, Хрвати, обојица из села Ивандол су били главни у рушењу цркве).

Рушење цркве Св. Пророка Илије, додатно је узнемирило српско становништво тога краја и људи су са забринутошћу почели да се питају шта ће бити са њима и њиховим породицама.

Ипак, већина људи је веровала и надала се да им се ништа ружно не може догодити, јер нису ништа урадили против новоуспостаљене усташке власти или својих комшија Хрвата, са којима су већ стотинама година заједно живели.

Додатну сигурност им је уливала и чињеница да су многи Срби са Хрватима били у родбинским, кумовским и пријатељским везама и надали се да ће их исти на неки начин заштити.

На њихову жалост, велики број Хрвата се одрекао и тих родбинских, кумовских или пријатељских веза са Србима и отворено су или прикривено говорили и радили против Срба.

Неки су своје комшије пратили, провоцирали и пријављивали за све и свашта усташким властима, а многи су престали да се јављају и да разговарају са Србима са којима су расли, ишли у школу и сретали се у свакодневном животу.

Било је и међу хрватским становништвом појединаца који су са неверицом и жаљењем гледали шта се дешава са њиховим комшијама, родбином, познаницима и пријатељима Србима и веровали да ће то брзо престати. Појединци су у датим околностима својим гестама, сажаљењем и евентуалном помоћи покушавали да олакшају ни мало завидно ситацију у којој су се Срби нашли.

Негде у рано пролеће 1942. године, могуће око Ускрса, власти НДХ на том подручју су преко усташа позвали и наредили српском стновништву парохије да у одређену недељу дођу у Пожешки Брестовац у католичку цркву Св. Мартина на покрштавање, или како су они говорили ради преласка у католичку веру.

Народ је са неверицом и сумњом примио ту наредбу, али се те недеље и тога дана у тој католичкој цркви сакупио поред католика и велики број српског православног народа.

Било је међу Србима доста породица које су сумњале у добре намере усташких власти и нису се одазвале позиву на прелазак у католичку веру.

Најчешће су у цркву дошли поједини чланови породице, али мало је било целих породица на покрштавању тога дана.

Тако је моја мајка Ана –Анђа, тада Ковачић, у осамнаестој години присуствовала том чину покрштавања, док њена мајка, брат и сестра нису били. Отац Стојан је већ од јесени 1941. године због малтретирања усташа побегао у Псуњ и био у формираном партизанском одреду у Псуњу.

По причању моје мајке, окупљени Срби код католичке цркве у Пожешком Брестовцу, нису уопште разговарали ни

међусобно ни са присутним католицима, већ су се само немо гледали и очима разговарали и чудили се несрећи која их је снашла.

Пре мисе, свећеник - жупник их је позвао речима, прелазници напријед, што је значило да дођу испред њега и испред олтара. Вероватно да их боље види и да види како ће проћи цели обред.

Док су Срби поступали по наредби жупника и пролазили према олтару, шокице-католкиње су говориле, заузеће нам влајине (влаиње, православке) мисто.

За време саме мисе било је и трагикомичних ситуација. Наиме, у неком делу католичке мисе сви верници, католици клекну и у том положају остану неко време. С обзиром да Срби, који су приморани да дођу на покрштавање, нису познавали обред католичке мисе готово су сви од реда у том моменту остали да стоје, док су католици клечали.

По завршеној миси и формалног покрштавања, окупљеном народу, а посебно Србима својом проповеди се обратио свећеник- жупник. Поред честитке што су тим чином постали верници једине праве кршћанске цркве, покрштеним Србима је рекао да они не мисле да су тим чином нешта згрешили, јер они су и пре тога, некада, били католици, само их је неко на силу и превару превео у православље, а овим чином су се вратили у своју стару и праву веру.

Нико или готово нико од присутних Срба није верово у те његове речи, и сви су добро знали и ко су и шта су, али су са ножем под грлом доведени у ову ситуацију и пред свршен чин.

У име прелазника, тј. покрштених Срба (можда и по усташком наређењу), окупљенима се обратио Павле Андрић, један од имућнијих и угледнијих Срба из села Горњи Гучани.

У свом обраћању се између осталог захвалио и Светом

оцу Папи што их је примио под своје крило, односно заштиту. Није дуго требало да се несрећни Павле Андрић увери каква је заштита католичке цркве и хрватске државе. Са осталим Србима Горњих и Доњих Гучана Павле је отеран у логор Јасеновац. Из логора се кући нису вратили ни Павле ни његова жена Манда, као ни син Милутин и ћерка Марија-Мара.

Иако је међу српским становништвом још увек тињала нада, а посебно после покрштавања, да им се ништа лоше неће десити, догађаји у том времену су их све више плашили. Повремена привођења и премлаћивања, у правилу виђенијих Срба, као и гласови о убиствима Срба све чешће су стизали до њих и све више их бринули.

Мали број одлучнијих и млађих људи, спас је потражио у планинама Псуња и Папука, а појединци су се спасили пријављивањем и одласком у Немачку на рад.

Време је пролазило, а страх и неизвесност су се повећавали, а онда је дошло злокобно лето и црни август 1942. године за Србе, становнике Парохије Боломаче.

Страшни и трагични догађаји су стизали један за другим, а неспреман и народ препуштен сам себи, чекала је ужасна судбина.

У августу те исте 1942. године, усташе су у логор Јасеновац отерали Србе из Горњих Гучана, од којих се кући вратио само Милетић Стојан, али су му у логору убијени жена Милева, синови Стеван и Милутин, те ћерке Анка и Мара. Кући се никада није вратило и рат није преживело 117 становника Горњих Гучана.

Из Доњих Гучана, од отераних Срба у логор Јасеновац, такође у августу 1942. године, кући су се вратили Гојковић Мијо, Владимир Клара и Владимир Мара, а на вечном починку у Јасеновцу или непознатим местима остало је 30 Срба из Доњих Гучана. Владимир Клари и Владимир Мари у Јасенов-

цу су убијени супруг и отац Никола и две малолетне ћерке, односно сестре Ана и Јула.

Недалеко од парохијске цркве Св. Пророка Илије у селу Боломаче, усташе су заклале већину Срба села Боломаче (око 90 Срба од отприлике 100 становика села) и велики број Срба из села Буснови. Неколико десетина Срба са Козаре је на истом месту и на исти начин завршило свој живот.

За време НДХ, један мањи део Срба из Пожешког Брестовца је исељен у Србију, а значајан број их је убијен у селима Павловци и Слобоштина или у самом селу Брестовац.

14. августа 1942. године, у селу Павловци је убијено 10 Срба села Брестовац: Митровић Лука, Митровић Мато, Митровић Никола, Митровић Павао, Митровић Петар, Несторовић Јован, Несторовић Марко, Несторовић Петар, Петровић Драган и Петровић Милан.

У бунаре у селу Слобиштина 15. Августа 1942, године живих је бачено ових 22 Срба села Брестовац (Пожешки брестовац): Царевић Драгица, Царевић Љуба, Кнежевић Ката, Митровић Ката, Митровић Љубица, Митровић Мато, Митровић Меланија, Митровић Милан, Митровић Милка, Митровић Стана, Митровић Ана, Несторовић Ана, Несторовић Ана, Несторовић Ката, Несторовић Љуба, Несторовић Љубица, Несторовић Мара, Несторовић Милка, Несторовић Смиља, Петровић Љуба, Петровић Милица, Петровић Олга.

На свом кућном прагу у селу Брестовац су убијени Несторовић Кукић Ана и Петровић Миле, тако да је укупан број убијених Срба села Брестовац тих августовских дана 34.

Из Вилић Села у селу Павловци 14. августа 1942. године су убијени ови Срби: Делић Саво, Илић Ђуро, Илић Илија, Илић Никола, Малинић Душан, Малинић Лазо, Малинић Милош, Малинић Станко, Малинић Стеван, Николашевић Петар, Николашевић Стеван.

Мученичку смрт, бацањем живих људи у бунаре у селу Слобоштина, 15. августа 1942. године, нашло је ових 34 Срба Вилић Села: Делић Јулка, Илић Јула, Илић Љуба, Илић Марија, Илић Милка, Илић Павле- Паво, Илић Смиља, Малинић Анка, Малинић Анка, Малинић Илија, Малинић Јека, Малинић Јела, Малинић Јула, Малинић Мара, Малинић Марко, Малинић Милица-Мица, Малинић Милева, Малинић Милка, Малинић Никола, Малинић Петар- Перо, Малинић Стана, Малинић Стоја, Малинић Владимир –Владо, Малинић Злата, Николашевић Ана, Николашевић Бранко, Николашевић Марија, Николашевић Марија, Николашевић Марко, Николашевић Миленко, Николашевић Милка, Николашевић Милка, Николашевић Славица, Николашевић Владимир- Владо.

Укупан број српских жртава 14. и 15. августа 1942. године Вилић Села је 45.

Укупно 14 Срба села Скендеровци је убијено 14. августа у селу Павловци, и то; Бунчић Милић, Дудуковић Никола, Дудуковић Теодор, Пиља Марко, Пиља Владимир, Раносављевић Љубан, Раносављевић Никола, Раносављевић Станко, Ступар Вид, Штековић Лазо, Трлајић Стево, Тумбас Љубомир, Велимировић Ђуро.

У бунаре У селу Слобоштина 15. августа 1942. године, бачено је 30 Срба из села Скендеровци, и то : Бунчић Анка, Бунчић Драгица, Бунчић Јован, Бунчић Милан, Бунчић Милица, Бунчић Милка, Дудуковић Анђелија, Дудуковић Ангелина, Дудуковић Босиљка, Дудуковић Љубица, Пиља Анђелија, Пиља Анка, Пиља Драгица, Пиља Љубица, Пиља Марија, Пиља Милица, Пиља Милица, Пиља Нада, Раносављевић Анка, Раносављевић Драгица, Раносављевић Драгица, Раносављевић Марица, Раносављевић Милка, Раносављевић Перо, Трлајић Љубица, Трлајић Милка, Трлајић Марија, Тр-

лајић Милка, Трлајић Перо, Велимировић Ката.

Укупан број убијених Срба села Скендеровци 14. И 15. августа 1942. године је 44.

Село Дежевци је једно од села у Парохији Боломаче које је међу оним селима Парохије која су претрпела највеће жртве од усташког режима.

У селу Павловци 14. августа 1942. је убијено 27 Срба села Дежевци: Цвјетојевић (Цветојевић) Миле, Цвјетојевић (Цветојевић) Миленко, Гојковић Богдан, Гојковић Драгољуб, Гојковић Никола, Гојковић Стојан, Ивчић Петар, Милашиновић Ђуро, Милашиновић Јован- Јоцо, Милашиновић Миле, Милашиновић Младен, Милашиновић Стеван, Митровић Гавро, Предраговић Јован- Јоцо, Предраговић Стеван, Радмиловић Драган, Радмиловић Пане, Радмиловић Саво, Савић Богдан, Савић Лазар- Лазо, Савић Љубић, Савић Марко, Савић Мирко, Савић Младен, Скоросављевић Љубомир, Скоросављевић Паво, Живковић Марко.

Поред ових жртава села Дежевци, које су свој живот завршили у селу Павловци, 62 живих Срба села Дежевци је бачено у бунаре у селу Слобоштина, и то: Цвјетојевић (Цветојевић) Јула, Цвјетојевић (Цветојевић) Мара, Цвјетојевић (Цветојевић) Милка, Цвјетојевић (Цветојевић) Радојка, Гојковић Радојка, Гојковић Ана, Гојковић Дара, Гојковић Милка, Ивановић Ана, Ивчић Драган, Ивчић Јула, Ивчић Мара, Јаковљевић Душанка, Јаковљевић Јула, Јаковљевић Невенка, Јаковљевић Стоја, Милашиновић Чедо, Милашиновић Драгица, Милашиновић Драгица, Милашиновић Јула, Милашиновић Мила, Милашиновић Миле, Милашиновић Мирослава, Милашиновић Стана, Митровић Ката, Митровић Милица, Митровић Милка, Митровић Саво, Остојић Анђелија, Предраговић Анђа, Предраговић Драган, Предраговић Марко, Предраговић Милош, Радмиловић Босиљка, Радмиловић Миленко, Радмиловић Милка, Савић Јока, Савић Јован, Савић Љуба,

Савић Љуба, Савић Љубица, Савић Марица, Савић Милица - Мица, Савић Мира, Савић Радојица, Савић Радојка, Савић Ружа, Савић Савица, Скоросављевић Ана, Скоросављевић Анђа, Скоросављевић Мара, Стојић Даница, Стојић Јока, Стојић Љуба, Стојић Љубић, Стојић Милица, Теодоровић Драган, Теодоровић Јела, Теодоровић Милан, Живковић Дара, Живковић Душанка- Душа, Живковић Љуба, Живковић Зорка.

У самом селу Дежевци убијено је седам (7) Срба: Предраговић Драгица, Предраговић Илија, Предраговић Јела, Предраговић Марија, Предраговић Ружица- Ружа, Теодоровић Станко.

Укупан број убијених Срба из села Дежевци тих августовских 1942. године је 96.

У селу Облаковац и селу Липа такође је било жртава усташког терора као и погинулих у партизанима.

У селу Слобоштина код Славонске Пожеге, 15. августа 1942. године је убијено 1368 Срба и то 1165 Срба с Козаре те 203 Срба из Слобоштине и околних села. Међу жртвама је било највише жена и деце, те старијих људи. Поред убијених и живих запаљених Срба у цркви Св. Николе, највећи број жртава завршио је свој живот у пет бунара.

Не постоји село у пожешкој општини, као ни града ни села у Западној Славонији и целој Славонији, где су живели Срби, а да није било жртава, убијених Срба од стране монструозног усташког режима НДХ.

У пожешком крају, Западној Славонији, као и уопште у целој Славонији, у већини српских породица је неко из породице или шире фамилије убијен од стране усташа, а многе породице су угашене, јер нико није преживео.

Подаци о убијеним Србима и Србима погинулим у борби као партизани, по имену и презимену и по насељеним местима са подручја Општине Славонска Пожега постоје у Музеју

жртва геноцида у Београду. Укупне српске жртве, што убијених од стране усташа, што погинулих у борби као припадници партизанских јединица са подручја Општине Славонска Пожега се мере у хиљадама (око 3300), а што се може и пронаћи у Музеју жртва геноцида у Београду.

Тај број убијених од стране усташа и погинулих у партизанима вероватно је и већи, јер попис је рађен доста година после рата (25-30 година после Другог светског рата), када су већ нестали многи сведоци и савременици тих ужасних догађаја и страшних времена.

Од укупно убијених Срба од стране усташа и погинулих Срба у борби, око 80% убијених су цивили, а око 20% су погинули у борби.

Готово истовестан сценарио хрватска држава је применила према Србима и деведесетих година прошлог столећа.

Масовно отпуштање Срба са посла, престанак јављања и било какве комуникације са Србима великог броја Хрвата, праћење, провоцирање, претње до физичких напада на Србе, паљење и минирање српских кућа, пријављивање Срба, па до убистава Срба биле су свакодневне појаве. За цело то време, никада није пронађен нити један извршилац било којег или било каквог напада на Србе или њихову имовину.

Неки елементи таквог односа према преосталим Србима су се задржали и до данашњих дана.

Подаци о убијеним Србима 14. и 15. августа 1942. године за села Пожешки Брестовац, Скендеровци, Вилић Село и Дежевци; Дане Павлица, Стратишта око Папука и Псуња. Издање Завичајног удружења Славонаца, потомака и пријатеља Славонаца, Београд, 2007. стр.135, за издавача проф. др Славко Симеуновић и Миле Дакић, Дереза и Слобоштина нејужне – убијене, Београд 2016., Издавач удружење Славонаца, потомака и пријатеља Славонаца.

УБИЈЕНИ СРБИ ИЗ ГОРЊИХ И ДОЊИХ ГУЧАНА

у логору Јасеновац (или другом месту), 1942. године и током другог светског рата

ГОРЊИ ГУЧАНИ

1. Теодоровић Никола, син Петра и Марте, 54 године,
2. Теодоровић Марта, р. Страинић у селу Јеминовац, око 52 г.,
3. Теодоровић Станко, син Пана, око 72 г.,
4. Теодоровић Којо, син Станка и Љубе, око 38 г.,
5. Теодоровић Милева, р. Ранисављевић из с. Чечавац око 28 г.,
6. Теодоровић Марија, кћи Које и Милеве, око 10 г.,
7. Теодоровић Нада, кћи Које и Милеве, око 8 г.,
8. Теодоровић Станко, син Које и Милеве, око 6 г.,
9. Теодоровић Милутин, син Које и Милеве, око 5 г.,
10. Теодоровић Јово, син Андрије и Ваје, око 67 г.,
11. Теодоровић Саво, син Јове и Милке, око 31 г.,
12. Теодоровић Стана, кћи Стојана и Петре, око 23 г.,
13. Теодоривић Нада, кћи Саве и Стане, око 2 г.,
14. Теодоровић Славка, кћи Саве и Стане, мање од 1 године,
15. Ђурчић Петра, родом од Пакраца, мајка Стане Теодоровић код које је живела у Горњим Гучанима,
16. Андрић Павле, син Милана и Милице, око 36 г.,
17. Андрић Јована, кћи Манде и Павла, око 29 г.,
18. Андрић Саво, син Павла и Јоване, око 10 г.
19. Андрић Љубица, кћи Павла и Јоване, око 10 г.,
20. Андрић Радојка, кћи Павла и Јоване, око 7 г.,

21. Андрић Милутин, син Павла и Јоване, око 5 г.,
22. Андрић Јула, кћи Јове и Кате, р. Ковачић, око 28 г.,
23. Андрић Лазо, син Стојана и Милице, око 56 г., убијен у Павловцима у августу 1942. године,
24. Андрић Мара, кћи Милана и Јуле, око 3 г.,
25. Андрић Даница, кћи Милана и Јуле, око 2 г.,
26. Андрић Павле, син Петра и Ане, око 51 г.,
27. Андрић Манда, кћи Томе и Еве р. у Доњим Гучанима, око 48 г.,
28. Андрић Марија, кћи Павла и Манде, око 18 г.
29. Андрић Милутин, син Павла и Манде, око 19 г.
30. Андрић Симо, син Лазе и Милке, око 23 г. непознато место погибије
31. Андрић Нада, кћи Стеве и Анђе, око 6 г.
32. Брковић Илија, син Теше и Јуле, око 75 г.
33. Брковић Милија, (Милијана), р. у Старом Петровом Селу
34. Брковић Милан, син Илије и Милијане, око 42 г.,
35. Брковић Јула, р. Владисављевић, кћи Васе и Јоване, око 41 г.
36. Брковић Васо, син Милана и Јуле, око 21 г.
37. Брковић Босиљка, кћи Милана и Јуле, око 18. Г.
38. Брковић Милка, р. у Чачку, око 32 г., непознато место погибије,
39. Брковић Ката, р. Несторовић из. П. Брестовца, око 40 г.
40. Брковић Васо, син Петре и Илије, око 37 г.

41. Брковић Милан, син Васе и Кате ,око 10 г.
42. Брковић Лука, син Васе и Кате, око 10 г.
43. Брковић Ана, кћи Васе и Кате, око 8 г.
44. Брковић Симо, син Марка и Љубице, око 35 г.
45. Брковић Смиљана, кћи Јанка и Марије, р. Теодоровић, око 30 г.
46. Брковић Анђа, кћи Јанка и Смиљане, око 7 г.
47. Брковић Милан, син Симе и Смиљане, око 8 г.
48. Брковић Љуба, р. Јагодић, из с. Копривна, око 62 г.
49. Ђукић Јово, око 56 г.
50. Ђукић Мара, р. у с. Љупина код Нове Градишке, око 50 г.
51. Релић Миле, син Јове и Ане, око 37 г.
52. Релић Драга, р. Божић из с. Опршинац, кћи Луке и Ане
53. Релић Миленко, син Миле и Драге, око 7 г.
54. Релић Ана, Р. Ђукић, око 56 г.
55. Релић Јово, син Михајла и Јеке, око 67 г.
56. Релић Стојан, син Јове и Ане, око 36 г.
57. Релић Стана, кћи Јове и Ане, око 23 г.
58. Релић Стеван , син Петра и Маре, око 45 г.
59. Релић Љубица-Љуба, р. Ковачић из с. Д. Гучани, кћи Николе и Кате, 43 године
60. Релић Станко, син Стевана и Љубе, око 19 г.
61. Релић Арсеније (Арсо), син Петра и Маре, око 35 г.
62. Релић Ана, кћи Еве и Лазара р. Обрадовић из с. Опршинци
63. Релић Ћето, син Мије и Јуле, око 44 г.
64. Релић Милка, р. Гаврић, из с. Комушина, око 40 г.

65. Релић Здравко, син Ђете и Милке, око 10 г.
66. Релић Милан, Ђете и Милке, око 7 г.
67. Релић Мирко, син Ђете и Милке, око 12. г.
68. Милетић Милева, р. Милосављевић из с. Лазе, око 34.г.
69. Милетић Стеван, син Стојана и Милеве, око 12 г.
70. Милетић Милутин , син Стојана и Милеве, око 11 г.
71. Милетић Мара, кћи Стојана и Милеве, око 9 г.
72. Милетић Анка , кћи Стојана и Милеве, око 6 г.,
73. Милетић Станко, син Дмитра, око 39 г.
74. Милетић Ана, кћи Мишка и Јуле, р. Милић, око 33 г.
75. Милетић Милутин, син Станка и Ане, око 12 г.
76. Милетић Анђа, кћи Станка и Ане, око 8 г.
77. Милетић Миле , син Мишка и Јуле , око 38 г.
78. Милетић Душан, син Милете и Милице, око 50 г. , умро
1945. – Усташе га нису до краја заклале, али је умро од
последика клања,
79. Милић Миле, син Николе и Милице, око 47 г.
80. Милић Стана, р. Драгојевић у с. Опршинац, око 44 г.
81. Милић Драгица, кћи Миле и Стане, око 17 г.
82. Милић Васо, син Петра и Јуле, око 49 г.
83. Милић Стана, р. Живковић у с. Синлије, око 42 г.
84. Милић Милош , син Васе и Стане, око 23 г.
85. Милић Марко, син Васе и Стане, око 22 г.
86. Милић Станко , син Васе и Стане, око 14 г.
87. Милић Милан, син Ђуре и Савице, убијен у Немачкој, око
46 г.

88. Милић Стојан, син Милана и Анђе р. Андрић у Г. Гучани, око 20 г.
89. Милић Јулка , р. Клаић у селу Лазе, бачена у бунар у селу Слобоштина 15. Августа 1942.године,
90. Вукадиновић Ана, кћи Михајла и Жеке р. Релић , око 48 г.
91. Вукадиновић Љубица,, кћи Живка и Ане,око 11 г.
92. Брковић Теодор, син Илије и Милијане, око 36 г. место погибије непознато,
93. Гојковић Милка, р. Ранисављевић, кћи Стевана, око 59 г.
94. Гојковић Добрила, кћи Петра и Миле, око 11 г.
95. Гојковић Јефто, син Ђуре и Милице, око 52 г.
96. Гојковић Стојан, син Које и Илинке, око 44 г.
97. Гојковић Стана, р. Владимир, р. у Д. Гучанима, кћи Николе и Еве, око 41 г.
98. Гојковић Стево,син Стојана и Стане,око 22 г.
99. Гојковић Милан. син Стојана и Стане,,око 14 г.
100. Мишћевић Миле, доселио из Пакленице код Новске у Г. Гучане, око 58 г.
101. Мишчевић Љуба, р Чатлаић у с. Облаковац, око 56 г.
102. Мишчевић Милан, син Миле и Љубе, око 22 г.
103. Мишчевић Марија, кћи Миле и Љубе, око 24 г.
104. Радмиловић Петар, син Лазе и Давне, око 63 г. убијен у Павловцима, у августу 1942. године.,
105. Радмиловић Марко, син Петра и Драге, око 35 г.
106. Радмиловић Јела, р. Божић,кћи Николе и Тодоре у с. Опршинац, око 32 г.
107. Радмиловић Душан, син Петра и Жеке, око 20 г.

108. Радмиловић Јела, р. Марић из с. Опршинац,, кћи Петра и Драге, око 19 г.
109. Вукадиновић Петар, око 40 г., погинуо у селу под не-разјашњеним околностима,
110. Гојковић Љуба, кћи Николе и Љубице, око 50 г, заклана у Доњи Гучанима у августу 1942.
111. Гојковић Ђука, бачена у бунар у селу Слобоштина 15. августа 1942. Године.

Погинули у партизанима

1. Андрић Душан, син Лазе и Милке, око 21 г. погинуо у Шпановици,
2. Брковић Саво, син Миле и Стане, око 19 г. погинуо у Подгорју код Ђакова,
3. Вукадиновић Павле, син Живка и Ане, око 24 г. погинуо у Кули код Славонске Пожеге,
4. Вукадиновић Живко, син Миле и Ане, 52 г. погинуо 1945. од „крижара”,
5. Милић Душан, син Јове и Јеле, око 24 г. погинуо у Кули код Славонске Пожеге,
6. Гојковић Станко, син Николе и Савице, 19 г. погинуо 1944. у Љупљаници БиХ.

Укупно 117 жртава, од чега 111 жртава усташких злочина и 6 погинулих у борбама.

ДОЊИ ГУЧАНИ

1. Ковачић Илинка, р. Старчевић у Чечавачком Вучјаку, око 50
2. Ковачић Стеван, син Стоје око 52. г.
3. Ковачић Драгиња, кћи Николе и Кате, 47. г.
4. Владимир Никола, син Петра и Јоке око 40 г.
5. Владимир Ана, кћи Николе и Кларе, око 15 г.
6. Владимир Јула, кћи Николе и Кларе, око 3 г.
7. Владимир Милка р. Купрешанин, рођена у Пасиковцима око 48 г.
8. Војчић Саво, син Петра и и Милке, око 35 г.
9. Војчић Марко, син Петра и Милке, око 30 г.
10. Војчић Душан, син Петра и Милке, око 21 г.
11. Војчић Мара, кћи Ђуре и Дмитре, око 18 г.
12. Војчић Зора, кћи Саве и Најке, око 6 г.
13. Војчић Драган, син Марка и Маре, око 3 г.
14. Војчић Илија, син Јове и Кате, око 23 г.
15. Војчић Ана, р. Ковачић, кћи Јове и Јагоде, око 26 г.
16. Војчић Станко, син Ђуре и Дмитре, око 42 г.
17. Војчић Ђуро, око 42 г.
18. Војчић (Мишчевић) Милева, кћи Миле и Марте , око 27 г.
(после смрти родитеља усвојили је Војчићи)
19. Војчић Дмитра, р. Делић из Расне, око 48 г.
20. Војчић Драгица, кћи Ђуре и Дмитре, око 14 г.
21. Војчић Мара, р. Илић, рођ. у Вилић Селу (кћи Ђуре и Јуле) око 25 г.

22. Спасојевић Иван, син Стевана и Ане, око 12 г. (непознато место и време погибије)
23. Спасојевић Војислав, син Стевана и Ана, око 10 г. (непознато место и време погибије)
24. Гојковић Стеван, син Ђуре и Милице, око 51 г.
25. Гојковић Ђука, р. Андрић, кћи Јоване и Милана, око 43 г.
26. Гојковић Ђуро, око 47 г.
27. Спасојевић Стеван (син Манде и Кузмана) око 35 г. (непознато место и време погибије)
28. Спасојевић Ана, т. Татомировић у с. Опршинац, (непознато место и време погибије)

Погинули у партизанима

1. Ковачић Никола, син Стојана и Драгиње, 21. г., умро у партизанима од тифуса 1943. г.
2. Ковачић Саво, син Јове и Јагоде, око 23 г. погинуо у Главици 1943. г.

Укупно: 28 жртава усташких злочина и 2 погинула партизана (30)

Само из села Горњи и Доњи Гучани, 147 поименичних жртава.

*Напомена: За Србе који нису убијени у Јасеновцу, поред њиховог имена стоји место њиховог убиства или да је место убиства непознато.

Срби из ових села у логор Јасеновац су отерани у августу 1942. године, сем Ковачић Драгиње, Ковачић Стевана и Ковачић Илинке, који су у логор Јасеновац отерани у јулу те исте године.

Ови спискови су рађени доста година после рата, по сећању преживелих људи, становника тих села, па је могуће да овај списак није обухватио све погинуле и нестале, с обзиром да од великог броја породица нико није остао жив.

УБИЈЕНИ СРБИ У ПАРОХИЈИ БОЛОМАЧЕ 1991. ГОДИНЕ:

1. Клаић Душан, син Стевана и Марије р. Милић, рођ. 1949.г., убијен у својој кући у Горњим Гучанима 18.12.1991.године,
2. Клаић Недељка, рођ. 1953.г. у селу Јурковац, убијена у својој кући у Горњим Гучанима 18.12.1991.године,
3. Благојевић Миленко, син Саве, рођ. око 1940. г., убијен на пашњаку у свом селу Буснови у августу или септембру 1991.године.

За ове извршене злочине 1991. године, ни након 33 године нико није одговарао, а по свој прилици и неће нико одговарати.

ПРЕЖИВЕЛИ СРБИ ИЗ СЕЛА БОЛОМАЧЕ У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ (ОД ОКО 100 СТАНОВНИКА)

1. Милосављевић Милан,
2. Милосављевић Стоја,
3. Милосављевић Марко,
4. Милосављевић Богдан,
5. Стјепановић Јово (после рата живео у Београду),
6. Стјепановић Здравко (после рата живео у Београду),

7. Стјепановић Илија (после рата живео у Грубишном Пољу),
8. Стјепановић Никола- Бараба (после живео у Слобоштини),
9. Ђурчић Љубомир (после рата отселио у Руму).

Од укупног броја становника села Боломаче пре Другог светског рата, преживио је отприлике, сваки десети становник.

После наведених догађаја и убијања Срба у Другом светском рату, те ратних догађаја деведесетих година, стање у селима некадашње Боломачке парохије је више него поразно.

У селу Боломаче, некада чистом српском селу, сада имају само две српске куће са перспективом да и оне ускоро нестану.

У селу Буснови, некада већински српском селу, остала је једна српска кућа, и једна кућа (Обрадовића) у новије време асимилованих у Хрвате.

У Горњим Гучанима, некада готово чистом српском селу (биле две куће Хрвата, који су, не зна се када и због чега променили српско презиме у садашње презиме), сада живи само један Србин.

У Доњим Гучанима, где је пре Другог светског рата живио нешто већи број Срба, заједно са Хрватима, Срба више нема.

У селу Облаковац, насељеним искључиво српским становништвом (где је била удата тек понека Хрватица), Срба више нема, али нема ни Хрвата.

У селу Пожешки Брестовац, пре другог светског рата живео је значајан број српског становништва. Данас у Брестовцу има тек неколико кућа Срба староседелаца и једна кућа Несторовића и непознати број Петровића асимилованих у Хрвате.

У селу Дежевци, пре другог светског рата живио је велики број српског становништва, а данас у селу има тек неколи-

ко српских кућа, са нешта више од десет Срба.

У селима Скендеровци, Липа и Вилић Село, где је некада живио значајан број српског становништва, има тек по нека српска кућа и врло мали број Срба.

СРПСКА ПРЕЗИМЕНА У ПАРОХИЈИ БОЛОМАЧЕ

1. Село Боломаче: Стјепановић, Тарбук, Милошевић, Ђурчић, Милосављевић, Мусић, Живковић, Релић, Михаиловић, Станић, Мијаиловић, Стојановић,
2. Село Буснови: Релић, Обрадовић, Ранисављевић, Спасојевић, Гаћешић, Гаћешић-Теодоровић, Костадиновић, Радонић, Симеуновић, Љубичић, Радосављевић,
3. Село Горњи Гучани: Андрић, Брковић, Гојковић, Милић, Милетић, Клаић, Ђукић, Марић, Теодоровић, Мишчевић, Радмиловић, Ивковић Вукадиновић, Релић, Дулић, Драгојевић, Ђермановић, Ромић
4. Село Доњи Гучани: Ковачић, Владимир, Војчић, Гојковић, Лончаревић, Спасојевић, Миљковић,
5. Село Пожешки Брестовац: Несторовић, Митровић, Петровић, Царевић, Кнежевић, Ковачевић, Калопер, Милошевић, Мијатовић, Стјепановић, Милосављевић, Старчевић
6. Село Облаковац: Миливојевић, Чатлаић, Стојановић, Кузмановић, Дмитровић, Релић, Миличић, Благојевић, Старчевић, Митровић,
7. Село Липа: Петковић, Дулић, Вукомановић, Ранисављевић, Стојаковић, Бојић, Брадонић,
8. Село Скендеровци: Бунчић, Дудуковић, Пиља, Раносављевић, Ступар, Штековић, Трлајић, Тумбас, Велимировић, Косијер, Мандић,
9. Село Вилић Село: Делић, Илић, Малинић, Николашевић,

- Мандић, Ивчић, Витас-Мијатовић, Ковачић, Оклопџија, Вујић, Манојловић, Богдановић,
10. Село Дежевци: Цвјетојевић (Цветојевић), Гојковић, Ивчић, Милашиновић, Митровић, Предраговић, Радмиловић, Савић, Скоросављевић, Живковић, Дмитровић, Даниловић, Ђурић, Стојић, Стјепановић, Теодоровић, Јаковљевић.

Ово сигурно није целовит списак свих презимена, јер многе породице су у потпуности убијене и затрте, тако да се у томе свему сигурно изгубило и понеко презиме.

УНИШТЕНЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ СЛАВОНСКА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

на подручју Општине Славонска Пожега у Другом светском рату:

1. Боломаче, Црква светог Пророка Илије (из 1752. године), срушена на Божић, 07. јануара 1942. године. Никада није обновљена,
2. Чечавац, Црква Ваведења пресвете Богородице (из 1752. године). Уништена 1942. године. Никада није обновљена,
3. Слобоштина, Црква светог Николе, (из 1799.године). Срушена- запаљена 1942. године. Никада није обновљена,
4. Црквени Врховци, Црква Успења Пресвете Богородце (из 1755. године). Уништена 1942.године. Обновљена 1989. године,
5. Трештановци, Црква Вазнесења Господњег (из 1777. године). Обновљена 1983/1984. године),

6. Славонска Пожега, Црква светог Великомученика Георгија, из 1845. Године. Црква је обновљена,
7. Стријежевица, Црква светог Пророка Илије (из 1774. године). Запаљена је 1942. године. Никада није обновљена,
8. Ветово, Црква светих Петра и Павла (из 1786. године). Црква никада није обновљена,
9. Смољановци, Црква светог Николе (из 1780. године). Срушена 1942. године. Никада није обновљена.

УНИШТЕНЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ПО МЕСТИМА 1991.ГОДИНЕ

1. Шњегавић, Црква Покрова Пресвете Богородице (из 1764. године), срушена 1991. године. Још није обновљена,
2. Ољаси, црква Светих Апостола Петра и Павла, срушена 1991. године,
3. Црквени Врховци, Црква Успења Пресвете Богородице. Црква је после уништења у другом светском рату, обновљена тек негде 1989. године, да би на Спасовдан 1992. године била поново готово до темеља срушена. Још није обновљена,
4. Славонска Пожега, Црква Св. Великомученика Георгија, је минирана али није срушена. Нова црква, тада у изградњи, такође Св. Великомученика Георгија није дирана.

ОСТАЛИ САМО БОЛ И СЕЋАЊЕ

Парохија Боломаче Пакрачко Славонске Епархије је пример трагичне судбине парохија и епархија Српске православне цркве, као и српског народа на подручју злогласне Независне државе Хрватске и данашње Републике Хрватске.

Црква Св. Пророка Илије у Боломачама, која је срушена на Божић 07. јануара 1942. године, као и многе друге српске православне цркве, никада није обновљена, а парохија је нечијом вољом и одлуком после рата уташена.

Остаци срушене цркве су углавном разнесени од преживелих Срба тих села, који су потицани на тај чин, под изговором да тај материјал искористе за обнову уништене имовине у другом светском рату.

На жалост, неки од Срба у то несрећно и тешко време нису схватили да чупањем темеља своје цркве, чупају и темеље свога живота и опстанка на тим просторима.

Било је и тада Срба који су видели боље и даље и одбили су ту великодушну понуду да разнесу остатке своје већ срушене цркве.

У Парохији Боломаче и њеним селима пре другог светског рата било је више од 250, а ближе 300 српских кућа. Данас у тим истим селима, има можда нешта више од 20 српских кућа.

За време другог светског рата, из тих истих села у Јасеновцу, Слобоштини и другим местима од усташког режима Независне државе Хрватске убијено је више од 500 Срба, што је вероватно половина, а можда и више српског становништва те парохије.

После политичких и ратних догађаја у времену од 1991. до 1995. године, данас у тим истим селима живи тек нека десети-

на, а највише до 100 Срба, са перспективом њиховог потпуног нестајања са тих простора.

Сличну или исту судбину доживела је већина парохија некадашње Општине Славонска Пожега, које се после извршеног геноцида над српским народом и рушења цркава, угашене.

Тако су после другог светског рата, поред Парохије Боломаче, угашене још парохије Чечавац, Стријежевица, Смољановци, Слобоштина, Ветово и Пака.

До догађаја деведесетих година прошлог века, на подручју некадашње Општине Славонска Пожега биле су активне три парохије Српске православне цркве, и то Парохија Пожега, Парохија Бектешко Градиште и обновљена Парохија Трештановци.

После догађаја деведесетих година, на подручју некадашњих десет (10) парохија Српске православне цркве на подручју бивше Општине Славонска Пожега, основана је сада само једна парохија, Парохија Пожега. У оквиру ње су цркве у Пожеги, Трештановцима, Бектешком Градишту, Ратковици и цркве у лошем, рушевном стању у селима Латиновац и Пака.

Та чињеница најбоље говори о размерама трагедије коју је на том подручју доживео српски народ и Српска православна црква.

Готово иста судбина је задесила целу Западну Славонију и уопште Славонију, као и остала подручја и места на подручју Хрватске где су живели Срби.

Велики број парохија Српске православне цркве на подручју Западне Славоније, великог дела Славоније и Хрватске доживео је исту судбину. Уништене цркве нису обновљене, парохије су угашене, а српски народ протеран.

Колико је та политика била дубоко антиправославна и антисрпска, најбоље се огледа у чињеници, да на подручју Општине Славонска Пожега, Западне Славоније, а вероватно и целе Славоније и шире, за време другог светског рата није уништена готово нити једна католичка црква, а после рата није угашена ниједна католичка жупа.

Чести извршиоци такве антиправославне и антисрпске политике после другог светског рата, били су и сами Срби. Многи од тих Срба од идеолошке магле, заблуда и парола, а после се показало углавном лажних, су заборавили и ко су и шта су и нису видели свој народ.

Неки од Срба извршилаца те антисрпске и антиправославне политике, понекад и несвесни тога шта раде, дочекали су и деведесете године прошлог века. Они паметнији су се са горчином сетили својих грешака и заблуда, а они други су заклопили своје очи и отишли са овога света, а да никада нису прогледали.

Креатори те антиправославне и антисрпске политике били су неки други, који нису били ни Срби ни православци

Инђија, На Видовдан, 28.јуна 2024.

Миодраг Теодоровић

ПОГОВОР

ДРАГОЦЕНА ЗБИРКА СА ТЛА ЗАПАДНЕ СЛАВОНИЈЕ ПОСЛЕДЊЕГ УСМЕНОГ КАЗИВАЧА

Пре тридесет и више година, започевши и сама сакупљачку делатност на истом тлу, имала сам срећу да чујем и забележим песме несравњиве лепоте, и готово потпуно непознате у Вуковим збиркама (што значи и у тадашњој науци о народној књижевности), из главе углавном једне казивачице – моје баке (Марије Ђурчије, рођ. 1911), што се проширило на мрежу других талентованих казивачица, из чега је настала збирка *Народне њесме Славонске Границе* (1987). Моја жеља је била да књига понесе наслов „Вијало се перо пауново”, по првој и најлепшој песми коју сам тад чула и забележила од моје баке, али уредници су одлучили другачије. Ево сада, толико деценија касније, та жеља се остварује кроз збирку под насловом „Вијало се перо пауново”, сакупљача Миодрага Теодоровића. Пред нама је збирка забележених народних песама из Западне Славоније, такође готово свих „из главе” једне талентоване казивачице, Анђе Теодоровић (рођ. 1924), које је од ње забележио њен син Миодраг. Историјске околности настанка обе ове збирке су се у међувремену драстично промениле. Док је моја збирка настајала у још увек спокојном, мирнодопском животу Срба Западне Славоније и свакодневници ондашње Југославије (са честим и већ давним сећањима на Други светски рат, без помисли да би се нешто слично могло поновити), рукопис М. Теодоровића настаје деведесетих година, потом и „у новом веку”, када су његова мајка и он већ одавно били избеглице и настањени у Србији

(Инђија). Управо, букнула сећања на песме које су се певале у сада насилно напуштеном завичају, као и изванредна меморија казивачице, стога су се на двоструки начин успротивили забору. Ове песме обележавају вековно постојање српског народа на простору Западне Славоније, али су представљале и личну потврду идентитета и простора завичаја казивачице и сакупљача, који су остали сачувани у овим стиховима и језику, но, са дубоком (историјском) поуком и поруком коју представља сакупљачев Додатак књизи (о броју страдалих у Јасеновцу из родног села за време Другог светског рата, као и о срушеним православним црквама), као трагичан биланс и опомена о српској историјској судбини на простору данашње Хрватске и Славоније, који ову збирку у новом историјском читању, неопходно заокружује.

Збирка М. Теодоровића садржи 83 песме што је чини и квалитативно, једном од најкомпактнијих збирки насталих последњих деценија са овог простора, а с обзиром да је преко 70 песама казивала његова мајка Анђелија (Ана-Анђа), она би се могла назвати и јединственом „ауторском збирком”, на овај начин и последњег усменог казивача са ових простора, чије је казивање срећом, и забележено. Иако песме у овој збирци представљају типичан усмени лирски и лирско-епски репертоар песама, које су углавном певане на славонском делу Војне Границе (али и шире, Крајине), у њима плени изузетан квалитет и лепота варијаната ове последње усмене казивачице, чије је певање забележено, а који садржи све важније мотиве песама певаних и опсталим вековима на тлу Западне Славоније.

Врлина ове збирке (у шта се није дирало) јесу забележене песме онако како их се казивачица сећала, што значи да нису сврставане у уобичајене мотивске групе (љубавне, породичне, митолошке, граничарске), већ су забележене често

асоцијативно, где „песма песму дозива“, што их опет квалитативно и мотивски враћа изворном доживљају, како су се те песме и певале (без стручне поделе на мотивске врсте). Такође, овде није направљена ни жанровска подела на лирске (краће песме) и тзв. баладе (дуже, лирско-епске песме), којима је ова збирка видно прошарана, а које свакако доприносе њеном укупном квалитету и лепоти. То су све такође најпознатије баладе из типичног славонског репертоара, које ћемо укратко споменути: *Рани мајка девет дјевојака* (26), *Сеја драћа на вечеру звала* (27), *Мајка Мару за Ивана дала* (28), *Град традио млади Иво* (30), *Ал' у Марка шћућа мајка* (Ој, Пожејо жељо моја) (29), *Уз ћућ расла ћеруника йлава* (50), *штраична љубав* (*Лијеја Кайарина*, 60), *Жарко сунце ће си застајало* (бр. 2, лажне добре вести), романса *Леја Мара и Иван* (17, опклада момка и девојке), као и позната песма о инцесту у две варијанте (*Бајо сеју јединицу људи*, 11, 11а).

Лирске песме, углавном љубавне, су убедљиво најбројније, све одреда су уједначеног квалитета, мада се на крају појављују и песме у римованом десетерцу, као знак новијег времена, но у веома малом броју. Све су ове песме такође део класичног славонског репертоара, а то су следеће песме: мотив служење цару „три љета за оружје свијетло” (20), *Пландовале овце йод Будимом* (31), *Полећело јайо йолубова* (6), *Анђе-лија воду лила* (мотив „троје перје”, 7), сватовска *Смиљана дјевојка* (5), *Извор вода извирала..* (4), *Ој невене шестойере* (23), *Мајка Јову на војницу слала* (24), *Жићо желе ћри дјевојке младе* (14), митолошка *Ој дјевојко, шћо у коло нећеш* (36), *Љућо длеји јање Јованово* (39), *Кладила се вила и дјевојка* (47), *Вијала се йелин шрава* (46), *Уродила дидер йора* (49), *Вијала се врдицица* (52), *Смиљана дјевојка* (53), *Лијеја Мара на ливади сјава* (51), сватовска (55), *Пораниле две дјевојке младе* (54), *Марко коња йод мосћом ковао* (57), изузетно лепа песма *Јово*

коња крај мејане вода (44), Ој Лазаре на мору возаре (70) и друге.

За многе од њих најстарије варијанте налазимо још у *Ерланџенском рукопису* (око 1720): *Јелен њасе њо њорици њраву* (18), мотив троји кудиоци (3), *Двије друје вјерно друјовале* (33), уклетата лепота (74), женидба нејаког Раде (63), што кроз казивање Анђелије (Анђе) Теодоровић означава континуитет усмене песме стар три века, чији је она последњи усмени представник. Неке од песама у овој збирци имају само свој почетак (са заокруженом поентом), и представљају остатке већих целина (балада), али су остављене у збирци управо да би се приказао и процес усменог казивања, како су усмене песме (у случају једног казивача), памћене, заборављане, скраћиване, или уграђиване у нове варијанте.

Овде се може наћи и један мали, али веома интересантан слој оригиналних песама, које нисам сретала ни у једној ранијој славонској збирци, попут антологијске песме „Крај извора скупили се виле” (бр. 13, с напоменом да ју је казивачица чула од мајке Драгиње), или бр. 19 („Ја урани у недељу младу“), затим једна хришћанска (22, запамћена од оца Стојана), „Девејка је зелен бор садила” (25), „Јово Манду на ливади љуби” (56), „Башићу праде њри дјевојке младе” (58), „Чудни свайови” (62), удаја на далеко (64), као и две варијанте антологијске баладе (бр. 75, „Мара и ајдуци“), које завређују да уђу у неку будућу антологију. Врлина ове збирке је навођење варијанте на исту песму, што говори о изворности и аутентичности, како рада самог записивача, тако и живота једне песме у усменом памћењу различитих казивачица (разлике у ситним појединостима, али једнако значајним за стих и песму у целини). Најзад, на крају имамо груписане војничке или граничарске песме (77-81), које су мање вредности, али су значајне, јер сведоче о једном тешком историјском периоду, када су те песме

настајале (19. век), али су брзо и нестајале из памћења. На крају се налази и једна забележена лирска партизанска песма (82), што је тек одјек врло бројне и засебно развијене (током Другог светског рата), песме у двоструко римованом десетерцу. Збирку закључује и једна занимљива еротска песма (83), која уствари илуструје распон певања и виталност, тј. менталитет српског народа на тлу Западне Славоније, којем ни једна манифестација живота није остала страна и неопевана.

За наслов ове збирке преузета је, како је већ речено, песма бр. 32 „*Вијало се ѿеро ѿауново*”, као једна од најлепших и најпознатијих песама у Западној Славонији, која својом раскошном симболичком наткриљује (и) читаву ову збирку. Посебно треба истаћи што се сакупљач Миодраг Теодоровић на достојан начин одужио својим казивачицама: пре свега, својој мајци, Анђелији (Ани-Анђи) Теодоровић, као и другим двома казивачицама, чије ауторство истиче на насловној страници збирке, али и са краћим биографијама на њеном крају.

Реч је о врло савесно урађеној књизи, која је својим начином настанка (записивањем народних песама, које такорећи у усменом казивању више и не постоје) данас је права реткост, рекли бисмо и подвиг, поготово за просторе где српски народ више не обитава, чиме и ова књига, уз све што је о простору Западне Славоније до сада објављено, представља изузетно драгоцен и трајан споменик – народу, усменој књижевности, његовом језику и усменој култури.

Београд, На Малу Госпојину,
21. септембар 2024.

Др Славица Гароња

О САКУПЉАЧУ И ЗАПИСИВАЧУ

Миодраг Теодоровић, (син Петра и Ане-Анђе, рођ. Ковачић) је рођен 1950. године у Славонској Пожеги.

Одрастао је и живео у селу Горњи Гучани, које због малтретирања, те паљења родне куће, као и паљења и минирања свих српских кућа у селу од стране Хрвата, напушта 1991. године и сели се у своју кућу у Славонској Пожеги.

Дипломирао је на Економском факултету у Осијеку.

До средине октобра 1991. године, као дипломирани економиста је радио у Општинској управи у Славонској Пожеги, када због српске националности, као и већина Срба у Пожеги и целој Хрватској остаје без посла.

С обзиром да због српске националности више није могао да добије посао, а због непрестаног узнемиравања и малтретирања, продаје кућу у Славонској Пожеги и сели се у Инђију 1998. године.

У Инђији је више година радио као шеф рачуноводства и финансија у привреди, а у Општинској управи у Старој Пазови више од деценије је радио на пословима шефа рачуноводства, инспектора и начелника за финансије Општине Стара Пазова.

Живи у Инђији.

ВИЈАЛО СЕ ПЕРО ПАУНОВО
СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ ЗАПАДНЕ СЛАВОНИЈЕ

Сакупио и записао
Миодраг Теодоровић

Издавач
Архив Војводине

За издавача
Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине

Припрема за шtamпy
Александар Павловић

Шtamпa
САЈНОС, Нови Сад

Тираж
300

ISBN 978-86-6178-183-4

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41-1:398(497.5 Slavonija)(082.2)

ВИЈАЛО се перо пауново : српске народне пјесме западне Славоније / сакупио и записао Миодраг Теодоровић. - Нови Сад : Архив Војводине, 2025 (Нови Сад : Сајнос). - 145 стр. ; 24 cm. - (Библиотека Посебна издања / Архив Војводине, Нови Сад)

Тираж 300. - Стр. 140-144: Поговор / Славица Гароња. - Стр. 111-114: Белешка сакупљача о казивачицама и околностима бележења ових песама / Миодраг Теодоровић. - Стр. 115-139: Историјски прилози / Миодраг Теодоровић.

ISBN 978-86-6178-183-4

а) Српска народна поезија - Западна Славонија
COBISS.SR-ID 163417097